

A Fővárosi Ítéltábla a Veres Lajos Ügyvédi Iroda (címe, ügyintéző neve) által képviselt **I. r. felperes neve (I. r. felperes címe)** I. rendű, **II. r. felperes neve (II. r. felperes címe)** II. rendű, **III. r. felperes neve (III. r. felperes címe.)** III. rendű, **IV. r. felperes neve (IV. r. felperes címe.)** IV. rendű, **V. r. felperes (V. r. felperes címe)** V. rendű és **VI. r. felperes neve (VI. r. felperes címe)** VI. rendű felpereseknek alperes jogi képviselőinek neve (címe) által képviselt alperes neve (alperes címe) alperes ellen vállalkozási díj megfizetése iránt indított perében a Fővárosi Törvényszék 2015. július 7. napján kelt 12.G.41.324/2015/5. számú ítélete ellen a felperesek és az alperes által benyújtott fellebbezések folytán meghozta az alábbi

í t é l e t e t :

A Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletének nem fellebbezett rendelkezését nem érinti, fellebbezéssel támadott rendelkezéseit helybenhagyja.

Kötelezi az alperest, hogy 15 napon belül fizessen meg egyetemlegesen az I., III., IV., V. és VI. rendű felpereseknek 4.000.000 (Négymillió) forint + áfa összegű ügyvédi munkadíjat, mint másodfokú perköltséget.

Megállapítja, hogy az alperes személyes illetékmentessége folytán le nem rótt 2.500.000 (Kettőmillió-ötszázezer) forint fellebbezési illetéket az állam viseli.

Az ítélet ellen fellebbezésnek nincs helye.

I n d o k o l á s

Az elsőfokú bíróság által megállapított tényállás szerint az alperes közbeszerzési eljárás keretében pályázatot írt ki az ... munkaerőpiac közvetítő tevékenységének fejlesztése tárgyában. A részvételi felhívás az Európai Unió hivatalos lapjának 2008. december 11-i számában szám alatt és a Közbeszerzési Értesítő 2008. december 15-i 146. számában szám alatt jelent meg. A ... amelynek a felperesek a tagjai, 2009. július 28-án nyújtott be végleges ajánlatot, amelyben foglaltakra tekintettel a 2009. augusztus 10-én született döntés értelmében a konzorcium lett a pályázat nyertese. Ennek alapján 2009. augusztus 27-én a konzorcium tagjai, valamint az alperes között jött létre a vállalkozási szerződés, amelynek 3. pontja értelmében a közbeszerzés tárgyát képező feladatokat és az ezzel kapcsolatos minőségi elvárásokat az ajánlattételi felhívással és módosításokkal egységes szerkezetbe foglalt dokumentációra utalással határozták meg a felek. Az elvégzendő feladatokat a szerződés 6-12. pontjai felsorolásszerűen is tartalmazzák.

A szerződés 31. pontja úgy rendelkezik, hogy amennyiben a megrendelő a részteljesítéssel vagy a teljesítéssel kapcsolatban konkrétan körülírt kifogással él, azt nem fogadja el, akkor erről a vállalkozó képviselőjét 10 napon belül írásban, az indokok megjelölésével értesíti. Amennyiben a megrendelő a teljesítést, annak a készre jelentését a kézhezvételétől számított 10 napon belül nem igazolja és kifogást sem terjeszt elő, úgy a felek megállapodása értelmében a megrendelő ráutaló magatartása teljesítésigazolásnak minősül, a vállalkozó számla kiállítására jogosult.

A szerződés 34. pontja szerint a hibátlan és hiánytalan szerződésszerű teljesítésért a vállalkozót bruttó 2.263.280.000 forint vállalkozási díj illeti meg.

A felek a szerződés 41. pontjában valamennyi feladat vonatkozásában a teljesítési határidőt legkésőbb 2010. december 31-ében határozták meg.

A szerződés 42. pontjában a felek kizárták a megrendelőnek a Ptk. 395. § (1) bekezdése alapján megillető általános elállási jogát, mindamellett azt határozták meg, hogy egyoldalú nyilatkozattal a megrendelő indokolás nélkül, bármikor, 90 napos felmondási idővel megszüntetheti a szerződést, ez esetben köteles az arányosan elvégzett feladatokért az erre eső vállalkozási díjat a teljesítés időbeli ütemezésének megfelelően megfizetni.

A szerződés 43. pontja értelmében a másik fél súlyos szerződésszegése esetén kártérítési és érdekmúlás bizonyítása nélkül felbontható a szerződés bármelyik fél által, vagy amennyiben az eredeti állapot már nem állítható helyre, akkor azonnali hatállyal felmondható a szerződés, feltéve, hogy a szerződésszegő felet a másik fél írásban felszólította legalább 15 napos határidő tűzésével és a szerződésszegés elhárítására a felszólított nem tesz eleget. A felek súlyos szerződésszegésnek minősítették többek között azt az esetet, ha a vállalkozó neki felróható okból a szerződésben meghatározott feladatokat nem, vagy hibásan teljesíti.

A szerződés 44. pontja úgy rendelkezik, hogy az azonnali hatályú felmondás gyakorlása esetén a felmondási nyilatkozat kézhezvételével, a 43. pont szerinti felmondás esetén a felmondási nyilatkozat kézhezvételét követő 90. napon a szerződés megszűnik, és a felek között elszámolási viszony jön létre. A 42. pont szerinti felmondás esetén a szerződés a felmondási idő leteltével szűnik meg.

A szerződés 3. számú melléklete az egyes feladatcsoportokra vonatkozóan rögzítette a termék szakmai tartalmát, annak rövid leírását, a részteljesítési szakasz igazolásának módját, a részteljesítési határidőket és a részteljesítéshez fűződő részösszegeket.

A felperesek a módszertani kutatások és az új szolgáltatási modellel kapcsolatos feladatokat szerződésszerűen elvégezték.

Az alperes a módszertani kutatások 2009. október 31-ig történt elvégzéséhez képest a teljesítések átvételétől számított tíz napon belül kifogást nem jelzett, a 2009. november 24-én kelt levélben elismerte, hogy a módszertani kutatási anyagokat határidőre megkapta, közölte, hogy azok szakmai elbírálása házon belül folyamatban van. A tanulmányokkal kapcsolatosan két kifogást emelt: egyrészt a kutatások elfogadását javasoló mondatot tartalmazó lektori nyilatkozatokat nem tudta a részteljesítési igazolások alapjául elfogadni, másrészt a vonatkozó kutatások mellé az elkészítés során igénybe vett tanácsadók időráfordításáról név, tevékenység, illetve tanácsadói nap szerinti kimutatást hiányolta.

A 2009. december 10-én kelt levelében közölte az alperes a konzorcium vezetőjével, hogy a kifogásokat részletesen konkrétumok formájában megfogalmazva összeállítja és 14 napon belül megküldi; kérte az anyagokat ezen észrevételek tekintetében átdolgozni.

Az alperes párhuzamosan szakértői vizsgálatot kezdeményezett az elvégzett módszertani kutatások tekintetében, illetve a 2010. január 8-ai levelében javasolta a teljesítés felfüggesztését „az értékarányossági problémák rendezéséig”. A módszertani kutatások teljesítését vizsgáló hat lektori vélemény 2010. január 10-e és január 14-e között készült el. Az alperes ezekre tekintettel a 2010. január 19-ei levelében jelezte, hogy a felperesi teljesítés nem elfogadható, és kérte a teljesítés felfüggesztését annak szerződés szerinti megtörténtéig. 2010. március 5-én az alperes a hibákat részletesen taglaló levelet küldött a konzorciumnak és kérte a módszertani kutatásokkal kapcsolatos teljesítés kijavítását. Ezt követően az alperes 2010. március 24-én azonnali hatályú felmondást közölt a felperesekkel a vállalkozási szerződés 43. pontjára, hibás teljesítésre hivatkozva.

2011. március 8-áig a ... rendszerben a módszertani kutatás területén végzett hat tanulmány

nyilvánosan elérhető volt.

A felperesi konzorciumi tagok 2010. június 22-ig a szerződés alapján munkát végeztek, amelynek keretében a módszertani kutatáson, illetve az új szolgáltatási modell kifejlesztésén felül eleget tettek a munkahely feltárás kapcsán a vállalati kapcsolatfelvétel, illetőleg a vállalati kör meghatározása tevékenységeknek. Ezen kívül a tanácsadó központ működtetése tekintetében 2009. október 15-e és 2010. március 24-e között a szerződés szerinti 1.400 helyett 345 kis- és középvállalkozás kiszolgálása történt meg, amely 24,64%-os teljesítést jelent. A szervezetfejlesztési tanácsadással kapcsolatban a szerződés szerinti 30 program helyett 14 dokumentum született, illetve 1.500 darab atipikus munkahely helyett 159 darab munkaerőigényre vonatkozó bejelentő lap készült, amely összesen 46,67%-os teljesítést jelent. A ... tananyag fejlesztés tekintetében 60%-os mértékű részteljesítés történt, az e-learning tananyag kapcsán 80%-os mértékben teljesítettek. Nagy konferencia szervezésére, illetőleg megtartására nem került sor, ugyanakkor megvalósult egy kis konferencia és öt egyéb rendezvény, ami a kis konferenciák szervezése tekintetében 20%-os, a konferencián való részvétel tekintetében 100%-os teljesítést jelent. A kommunikációnál a teljesítés 11,87%-os arányú, az informatikai támogatás körében valamennyi termékcsoportnál részteljesítés, majd ezt követően 2010. június 22-ig üzemeltetés történt, amely 83,93%-os mértékű teljesítésnek felel meg. A szakmai támogatás tekintetében az első ütem részteljesítése megtörtént, az ezt követő teljesítés 9 hónap és 20 nap időtartamban valósult meg, amely 66,71 %-os teljesítés az eredeti vállaláshoz képest.

Minderre tekintettel a felperesi konzorcium 922.923.000 forint vállalkozási díj mértékéig teljesített, a megrendelő részéről részteljesítésként mindösszesen 85.872.606 forint kifizetésére került sor.

A felperesek az elsőfokú bíróságra 2010. június 8-án benyújtott és módosított keresetükben kérték, hogy a bíróság állapítsa meg a 2010. március 24-i felmondás jogellenességét. Kérték továbbá az alperes mindösszesen 1.017.944.000 forint, a teljesített munkarészek után járó vállalkozási díj, 108.900.000 forint után 2009. október 31-től, 80.400.000 forint után 2009. november 15-től, 72.000.000 forint után 2009. november 30-tól, 11.250.000 forint után 2009. december 7-től, 118.000.000 forint után 2010. január 31-től, 2.250.000 forint után 2010. február 4-től, 77.623.000 forint után 2010. március 31-től, 260.000.000 forint után 2010. április 1-jétől, 90.388.000 forint után 2010. május 31-től, 139.067.000 forint után 2010. június 21-től, 58.066.000 forint után 2010. június 24-től a kifizetésig járó a Ptk. 301/A. §-ában meghatározott mértékű késedelmi kamat megfizetésére kötelezését. Ezen túlmenően 219.236.898 forint kártérítés és ennek 2010. június 22-től a kifizetésig járó törvényes késedelmi kamat megfizetésére is igényt tartottak.

Az alperest a megbízási szerződésben kikötött 35.000.000 forintos ügyvédi munkadíj megfizetésére kérték kötelezni.

Az alperes az ellenkérelmében a felperesek keresetének elutasítását és perköltségben marasztalásukat kérte.

Arra hivatkozott, hogy a felperesek által teljesített módszertani kutatások nem megfelelőek, a további munka a módszertani kutatásokra épült, ezért az azt követően végzett munkát is hibásan teljesítették. Szavatossági igényként árszállításra hivatkozott. Ezen túlmenően viszontkeresetként 339.492.000 forintot érvényesített a szerződés 47. pontjára utalással meghiúsulási kötbérként, kérte ezen összeg, továbbá ez után 2010. június 1-jétől a kifizetésig járó törvényes mértékű késedelmi kamat megfizetésére a felperesek egyetemleges kötelezését.

A Fővárosi Törvényszék 2013. február 26-án 12.G.41.537/2010/97. szám alatt részítéletet hozott, amelyet a Fővárosi Ítéltábla a 2013. július 4-én kelt 14.Gf.40.275/2013/4. számú részítéletével helybenhagyott. A jogerős részítélete kötelezte az alperest az I., III., IV., V. és VI. rendű felperesek

részére egyetemlegesen 15 napon belül összesen 180.900.000 forint, valamint ennek járulékai megfizetésére, amely tőkeösszeg a módszertani kutatások és az új szolgáltatási modell teljesítésével kapcsolatban járó vállalkozási díj összege. A jogerős részítélet elutasította a felperesek megállapításra irányuló keresetét és az alperes viszontkeresetét.

A Fővárosi Törvényszék a 2015. július 7. napján kelt 12.G.41.324/2015/5. számú ítéletével kötelezte az alperest, hogy fizessen meg egyetemlegesen az I., III., IV., V. és VI. rendű felperesek részére a ... számlaszámra utalással 15 napon belül 837.044.000 forintot, valamint ezen összegből 80.400.000 forint után 2009. november 15. napjától, 118.000.000 forint után 2010. január 31. napjától, 43.680.000 forint után 2010.március 31. napjától, 260.000.000 forint után 2010. április 1. napjától, 137.831.000 forint után 2010. június 8. napjától, 139.067.000 forint után 2010. június 21. napjától és 58.066.000 forint után 2010. június 24. napjától 2013. június 30. napjáig járó a késedelemmel érintett naptári félévet megelőző utolsó napon érvényes jegybanki alapkamat hét százalékkal növelt, míg 2013. július 1. napjától a kifizetés napjáig járó, a késedelemmel érintett naptári félév első napján érvényes jegybanki alapkamat nyolc százalékkal növelt mértékű késedelmi kamatát, továbbá 13.225.978 forint perköltséget. A felperesek ezt meghaladó kereseti kérelmét elutasította. Megállapította, hogy az alperes személyes illetékmentessége folytán le nem rótt 900.000 forint eljárási illetéket az állam viseli.

Határozata indoklásában megállapította, hogy a jogerős részítélettel elbírált módszertani kutatások és az új szolgáltatási modell kifejlesztésén túl az egyéb feladatcsoportok esetén az alperes a teljesítés hibájára hivatkozhat, az ezzel ellentétes felperesi érvelést alaptalannak találta.

Az elsőfokú bíróság a hibás teljesítéssel kapcsolatban elsődlegesen azt rögzítette, hogy az alperes a részítélettel el nem bíralt teljesítésrészek önmagukban való hibás voltára nem hivatkozott, mivel szerinte a teljesítés a többi feladatcsoportra nézve azért volt hibás, mert eleve elhibázott módszertani kutatásokra épült. Az elsőfokú bíróság ezzel kapcsolatban figyelembe vette az igazságügyi szakértőknek szóban is megerősített azon álláspontját, amely szerint a felmérések esetleges meg nem feleléséből a módszertan meglévő hibájára nem lehet következtetni, mivel felmérések nélkül is lehet módszertant építeni, az esetlegesen meg nem felelő módszertani kutatások, illetőleg megállapítások után lehetséges további megfelelő szakmai megállapítások, következtetések levonása, mert a feladatcsoportok egymásra épülése és a módszertan által determináltsága nem szükségszerű. Mindebből következően a módszertani kutatások hibás teljesítésének bizonyítása esetén e tény által nem lenne igazolt a további feladatcsoportok teljesítésének hibája, ezért a hibás teljesítésre vonatkozó alperesi állítás mindenképpen bizonyítatlan marad.

A módszertani kutatásokkal kapcsolatos hibás teljesítés körében az elsőfokú bíróság az alábbiakat állapította meg.

Az alperes a keresettel szemben azzal védekezett, hogy a módszertani kutatásokra épülnek a további feladatcsoportok, ezért a módszertani kutatások hibás teljesítése az egész teljesítés meg nem felelését vonja maga után.

Az elsőfokú bíróság a szakértői vélemény megállapításait a teljesítés megfelelőségével kapcsolatban az alábbiakra tekintettel fogadta el.

Az elsőfokú bíróság megalapozatlannak találta az alperesnek a szakértői kompetenciával kapcsolatos kifogásait, mert **K. Gy.** igazságügyi szakértő a kirendelés időpontjában létező szervezetfejlesztés szakterületen szakértői kompetenciával rendelkezett, amely szervezetfejlesztés területén való jártasság a jelen perbeli szakkérdés megítéléséhez szükséges. Ezen felül sem a kirendelésekor, sem az azóta eltelt időben foglalkoztatáspolitikát, mint igazságügyi szakértői szakterület nem létezik.

D. I. kirendelt eseti szakértő nyilatkozata értelmében az atipikus munkavégzés és a foglalkoztatáspolitikai területén szakértelemmel és kiemelkedő tapasztalattal rendelkezik. Emellett

az elsőfokú bíróság értékelte a szakértők azon egybehangzó nyilatkozatát, amely szerint egyéb szakterületen való jártasság a kérdés megítéléséhez nem szükséges. A kompetencia meglétének mérlegelése a szakértő feladata, a bíróság nem észlelt olyan körülményt, amely nyilvánvalóan egyéb szakterületen való jártasság szükségességét vetné fel a szakmai mérlegelés során.

2011. december 7-én a szakértők személyesen konzultáltak a felperesek képviselőjével, amelynek során a teljesítés anyaga átadásra került a részükre. Ezt az alperes is megkapta, amelyre észrevételt nem tett, annak valóságtartalmát nem tette vitássá. Az alperes továbbá nem tette vitássá, hogy a szakértők által vizsgált dokumentáció megegyezik azzal, amelyet a felperesek képviselője a teljesítés részeként hozzá korábban eljuttatott, illetőleg nem jelölt meg olyan, a perben a szakértők által vizsgált dokumentumban feltüntetett teljesítést, amelyet ténylegesen korábban át nem adott, így elvégzett feladatként nem értékelhető munkarész lenne. Az elsőfokú bíróság álláspontja szerint a felperesi teljesítés dokumentált anyagára figyelemmel, azt összevetve a szerződés szerinti vállalás tartalmával, az igazságügyi szakértők az átvett iratok alapján megalapozottan vonhattak le következtetést a teljesítéssel kapcsolatban.

Az elsőfokú bíróság **H. Á.** és **G. P.** tanúk vallomása, az általuk készített magánszakértői vélemény, valamint az igazságügyi szakértők perben tett előadása, illetve szakvéleményei összevetése alapján azt állapította meg, hogy az igazságügyi szakértői vélemény aggálytalanságát ezen előadások, illetve magánszakértői vélemények nem vonták kétségbe. A kérdés eldöntése szakértelmet igényel, a meghallgatott tanúk csak a perben releváns tények vonatkozásában tehetnek olyan nyilatkozatot, amely bizonyítékként szolgál. Ezen kívül szubjektív szakmai megítélés kérdése a teljesítés milyensége, amire szakértői vélemény szolgálhat megfelelő bizonyítási eszközként. Az igazságügyi szakértők a magánszakértők által vizsgált anyagnál ténylegesen nagyobb terjedelmű és pontosabb betekintést lehetővé tevő felperesi teljesítés dokumentációt vizsgáltak a véleményük kialakítása során.

Az elsőfokú bíróság a hibás teljesítéssel kapcsolatban az alperesi érveléssel szemben azt állapította meg, hogy az igazságügyi szakértők a szerződés, illetőleg az annak mellékletét képező ajánlat és a tényleges teljesítés összevetésével a valós, a felek szerződéses akaratának megfelelő elvárásokat, követelményeket vizsgálták és vetették össze a teljesítéssel. Kiemelte, hogy az alperes állításával szemben a lektori vélemények megalapozottságának vizsgálata nem volt szakértői feladat, a teljesítés megfelelőségére következtetést a teljesítés anyaga, valamint a szerződéses elvárások összevetése alapján kellett és lehetett levonni. Az alperesi hivatkozással szemben a szakértők elemezték a felperesek által végzett módszertani kutatások felhasználhatóságát, a gyakorlatban való érvényesülési lehetőségüket és az ezzel kapcsolatos szakértői megállapításokból kiemelte, hogy a szakértők kifejezetten használhatónak, illetőleg ténylegesen hasznosítottnak is minősítették a felperesi tevékenység eredményét. Megalapozottnak tartotta azt az alperesi hivatkozást, amely szerint az igazságügyi szakértők helyenként jogi álláspontjukat is megfogalmazták, azonban ezt nem tekintette a szakvélemény részének, illetőleg ezeket a bizonyítás alapjaként nem fogadta el.

Mindezekre tekintettel az elsőfokú bíróság azt állapította meg, hogy a felperesi teljesítés a módszertani kutatások tekintetében megfelelőnek minősül, ezért az arra alapított teljesítés akkor sem lenne hibás, ha a feladatok egymásra épülése folytán a módszertan meg nem felelése a további teljesítést automatikusan meghatározná.

Az elsőfokú bíróság a részítéssel el nem bírált teljesítésrészek és az ahhoz kapcsolódó vállalkozási díj mértéke meghatározása körében az igazságügyi szakértői véleményt, valamint a szakértők szóbeli előadását fogadta el. Megállapította, hogy az alperesnek a módszertani kutatások meg nem felelésére alapított azonnali hatályú felmondása nem alapos, ezért az alperes 2010. március 24-i szerződést megszüntető nyilatkozata csak a szerződés 44. pontja szerinti 90 napos felmondási idővel történő megszüntetésnek minősülhet, ami elszámolási jogviszonyt hoz létre. Ebből pedig az következik, hogy a felperesek a felmondást követő 90 napig a teljesítésre jogosultak és kötelesek voltak, ezért a 2010. június 22-ig történt teljesítések ellenértékre vonatkozó igényüket

megalapozottan érvényesíthetik.

A kirendelt szakértők a 2010. június 22-ig történt teljesítés ellenértékét 922.923.000,- forintban határozták meg. Ezzel kapcsolatban az igazságügyi szakértők értékelték a szerződésen és az ajánlattételen felül az előrehaladási jelentéseket, a tanácsadói jelentéseket, a részletes auditokat és kérdőíveket, a felperesi teljesítés egyéb dokumentált anyagát. Az elsőfokú bíróság kiemelte, hogy az alperes nem jelölt meg olyan, a szakértők által vizsgált dokumentumokban szereplő munkarészt, amely részére korábban ténylegesen nem került átadásra, nem hivatkozott az általa teljesítésként átvett iratanyag és a szakértők által vizsgált iratanyag közötti konkrét különbségre.

Az igazságügyi szakértő véleménye alapján a felperesek a munkahely feltárás körében mind a vállalati kapcsolatfelvétel, mind a vállalati kör meghatározásánál túlteljesítettek, az előírt mennyiségű és jellegű szervezettel a kapcsolatfelvétel megtörtént, a dokumentáció értelmében a szakmai tartalom is megfelelőnek minősült. Nem találta megalapozottnak azt az alperesi álláspontot, amely szerint a 159 darab munkaerőigény bejelentő lap a kiírt feladathoz képest csak 10%-os mértékű teljesítést jelent, mivel ezzel szemben a tényleges teljesítésre, annak mértékére megfelelő következtetést az ezzel kapcsolatban született tanácsadói jelentések, illetve előrehaladási jelentések és részletes auditok száma és tartalma alapján lehet levonni. Az igazságügyi szakértői vélemény szerint 2010. január végéig 1.680 vállalattal történt kapcsolatfelvétel, illetőleg 31 vállalat esetén valósult meg a szervezetfejlesztési program végigvitele és részletes audit készítése. Mindezekből következően a szerződés szerinti teljesítés e feladatcsoportok vonatkozásában teljes egészében megvalósult, amelyből következően 118.000.000 forint, illetőleg 260.000.000 forint vállalkozói díjigény megalapozott.

A **...-tal** kapcsolatban az elsőfokú bíróság elfogadta az új szolgáltatási modell tesztelése kapcsán azt a szakértő módszert, amely a részletekben történő teljesítésként elvégzett munkarészek vonatkozásában 2009. október 15-től december közepéig elvégzett munkát is értékeli, figyelemmel arra, hogy ezek a teljesítés érdekében történtek, ténylegesen elvégzett munkarészek az alperesi jóváhagyás meg nem történtének csak a hibás teljesítés esetén lenne jelentősége. A szerződésben előírt 1.400 helyett 345 kis- és középvállalkozás kiszolgálása történt meg, amelyért 35.482.000 forint összegű vállalkozási díj jár.

A szervezetfejlesztési tanácsadással kapcsolatban a szakértői vélemény szerint 14 + 6 darab dokumentum elkészítése állapítható meg azzal, hogy a minőségbiztosítási jelentésben csak 14 darab szerepel az előírt 30 daraboz képest, ami 46,67 %-os teljesítés jelent. Ezen felül az 1.500 darabhoz képest 159 darab munkaerőigényre vonatkozó bejelentőlap is a teljesítés anyaga. Az összes teljesítés a munkák súlyozását is tekintve 46,67 %-os, ami 139.077.000 forint vállalkozási díjnak felel meg.

A ... tananyag kapcsán a szakértői vélemény szerint az első ütem részteljesítése megtörtént, ami a vállalkozói díjhoz képest 60 %-os teljesítésnek felel meg, ami után a vállalkozási díj összege 80.400.000 forint. Az e-learning tananyag felmérése kapcsán az igazságügyi szakértők azt állapították meg, hogy a tananyag a decemberi megrendelői iránymutatás alapján megfelelő tartalommal elkészült. Az érintettek részére történő eljuttatás hiányában a második ütem itt sem teljesült, amely körülmény a vállalkozási díj-rész első ütemre irányzott 80 %-ának, 43.680.000 forintnak a kifizetését indokolja.

A konferenciák kapcsán a felek egyező tényállítása alapján 1 kis konferencia és 5 egyéb rendezvény vállalkozási díja számolható el. A szakértői vélemény alapján a kis konferencia esetén a teljesítés 20 %, ami 2.250.000 forint vállalkozási díjnak felel meg, míg a konferencián való részvétel 100 %, ami 11.250.000 forint vállalkozási díjjal számolható el.

A kommunikáció tekintetében az igazságügyi szakértői vélemény a teljesítés arányát 11,89 %-ra értékelte. Ennek során az igazságügyi szakértők figyelemmel voltak arra, hogy a szerződés megszűnése miatt a kampánynak csak kis része ment teljesedésbe, a tényleges hatást a tömegmédiák alkalmazása hozhatta volna meg. Az elsőfokú bíróság a szakértői becslést elfogadva az ezen tevékenység után járó vállalkozási díjat 90.388.000 forintban határozta meg,

figyelemmel a teljesítés mértékére.

Az informatikai támogatás tekintetében a felperesek az alperesi felmondás miatt nem voltak abban a helyzetben, hogy a tanácsadási tevékenységet befejezzék, és ennek eredményeként több munkaerőigény bejelentő lap készüljön. Ugyanakkor az informatikai támogatás megvalósult, ezért a havi díjak 2010. június 22-ig arányosan elszámolhatók. Az interaktív külső portál üzemeltetése feladatrészt esetében az előírt látogatószámot a felperesek túlteljesítették, ezért ezzel kapcsolatban a teljesítés 100%-os. Az igazságügyi szakértők megállapítása szerint minden feladatcsoportnál megtörtént a fejlesztési munkák elvégzése, illetőleg az üzemeltetés is 2010. június 22. napjáig, amely az adott munkák súlyozására is figyelemmel lévő szakértői becslés értelmében 83,93 %-os mértékű teljesítés, ami 100.716.000 forint vállalkozási díjnak felel meg.

A szakmai támogatások tekintetében az igazságügyi szakértői vélemény a havi előrehaladási és minőségbiztosítási jelentésekre alapozta a megállapításokat. E szerint az első ütem teljesítése megtörtént, ezt meghaladóan 9 hónap és 20 nap támogatási időszak vonatkozásában is elszámolható a vállalkozási díj, amely az eredeti szerződésben rögzítettekhez képest 66,71 %-osnak felel meg, ami után 41.680.000 forint vállalkozási díj jár.

Alaptalannak találta az elsőfokú bíróság azt az alperesi hivatkozást, amely szerint számla kiállításának hiányában a vállalkozási díj nem követelhető. A számla kiállításának a hiánya csak a jogosult késedelmét jelenti, amely a kamatkövetelés esedékessége szempontjából vehető figyelembe. Az elsőfokú bíróság erre tekintettel azt állapította meg, hogy a 33.943.000 forint, a 2.250.000 forint, a 11.250.000 forint és a 90.388.000 forint vállalkozási díjkövetelés tekintetében számla kiállítására nem került sor, amiből következően ezen összegek után csak a keresetlevél benyújtásától kezdődően jár a felperesnek kamat, ezért ezt meghaladóan ezen négy számla tekintetében a felperes késedelmi kamatkövetelését elutasította.

Mindezekre tekintettel kötelezte az elsőfokú bíróság az alperest - az általa megfizetett 85.872.606 forint figyelembevételével - 837.044.000 forint és járuléka megfizetésére.

Az elsőfokú bíróság a felperesek kártérítési igényével kapcsolatban megállapította, hogy az alperes a szerződést a 90 napos felmondási idővel 2010. június 22-vel megszüntette, aminek következtében a felperesek a szerződés teljesítése esetén nekik járó vállalkozási díjtól elestek, ezért az elmaradt nyereséget elmaradt haszonként érvényesíthetik.

Az elsőfokú bíróság ezzel kapcsolatban elfogadta azt az alperesi védekezést, amely szerint az elmaradt haszon összegéből le kell vonni azt az összeget, amelyet a szerződés megszűnése miatt a felperesek máshol a felszabadult időben megkerestek, vagy nagy nehézség nélkül megkereshettek volna. A felperesek elmondása szerint a felperesi konzorcium tagjai 2010. június 22-ét követően ténylegesen végeztek is munkát, azonban az így felszabadult időben megkeresett bevételekre nem tettek nyilatkozatot, nem tettek bizonyítási indítványt az ezen bevétel, valamint a szerződés teljesítésétől várható bevétel közti különbség igazolására.

Az elsőfokú bíróság mindezekre tekintettel az igazságügyi szakértők által kimunkált 219.236.898 forint elmaradt haszon összegét, mint kárösszeget nem tudta elfogadni, mert a felpereseket ért kár tényleges bekövetkeztét nem látta igazoltnak, valamint az összecszerúságát sem.

Az elsőfokú bíróság mellőzte az alperesnek az új szakértő kirendelése tett indítványát, mivel álláspontja szerint a szakértők a kérdés elbírálására megfelelő kompetenciával rendelkeznek, az alperesi észrevételekre is adott többszöri és kimerítő válasz alapján a szakértői véleményük indokolása megfelelően alátámasztott és aggálytalannak minősül.

Mellőzte az alperesnek a szakértői vélemény kiegészítése körében tett indítványát is, mert az igazságügyi szakértők megalapozott és indokolt szakvéleményt adtak, az alperesi észrevételeket több ízben megválaszták.

Alaptalannak találta az alperes eljárási kifogását az eseti szakértő kirendelésével kapcsolatban, figyelemmel arra, hogy a perbeli esetben a foglalkoztatáspolitikai szakterületén igazságügyi szakértő nem tevékenykedik, ennek hiányában a megfelelő szakértelemmel és tapasztalattal rendelkező **D. I.t**

eseti szakértőként megalapozottan rendelte ki.

Megállapította az elsőfokú bíróság, hogy a felperesek az eredetileg követelt 1.050.768.943 forint vállalkozási díjhoz képest 79,9 %-ban lettek pernyertesek, míg a viszontkereseti kérelem elutasítása körében teljes egészében pernyertesek lettek.

Mindezekre tekintettel a Pp. 81. § (1) bekezdése alapján rendelkezett a perköltség viseléséről. Az ügyvédi munkadíjra vonatkozó megállapodásban foglaltakhoz képest a 32/2003. (VIII.22.) IM rendelet (IM rendelet) 3. § (6) bekezdése alapján mérsékelt, 27 % áfát is tartalmazó, 18.549.940 forint ügyvédi munkadíjat vett figyelembe, mivel a megbízási szerződésben kikötött díj aránytalanul magas, és a perben eldöntendő kérdés elsősorban szakkérdés volt, ezért a szükséges jogi tevékenység mértéke nem indokolja a magasabb díjazást. A viszontkereseti kérelem körében külön bizonyításra nem volt szükség, ezért a ténylegesen kifejtett ügyvédi tevékenységre is figyelemmel bruttó 1.270.000 forint ügyvédi munkadíj merült fel a felperes oldalán. A pernyertesség-pervesztesség arányaira is figyelemmel a felperesi oldalon egyetemlegesen 15.961.720 forint, az alperesi oldalon 4.005.742 forint perköltség merült fel, ezért a kettő különbözeteként jelentkező 11.955.978 forint és a viszontkeresetre jutó 1.270.000 forint ügyvédi munkadíj megfizetésére kötelezte az alperest.

Az elsőfokú bíróság ítélete ellen a felperes és az alperes is nyújtott be fellebbezést.

A felperesek a fellebbezésükben kérték az elsőfokú bíróság ítéletének részbeni megváltoztatásával az alperest további 219.236.898 forint elmaradt haszon és annak 2010. június 22-től a kifizetés napjáig számított a Ptk. 301/A. §-a szerinti mértékű késedelmi kamat, valamint elsőfokú ügyvédi munkadíjként további 25.702.525 forint + áfa megfizetésére kötelezni. Másodfokú perköltségként 10.000.000 forint + áfa összegű ügyvédi munkadíjra tartottak igényt.

Arra hivatkoztak, hogy az elsőfokú bíróság a keresetet jogalapjában megalapozottnak találta és megállapította, hogy az alperes a felek között létrejött vállalkozási szerződést jogellenesen mondta fel. E körben rámutatott arra, hogy a felmondás jogellenességével kapcsolatban már jogerős ítélet született. A Ptk. 318. § (1) bekezdése értelmében a jogellenesen eljáró alperes a Ptk. 355. § (1) bekezdése alapján a felperesek teljes kárának megtérítésére köteles. A Ptk. 355. § (4) bekezdése értelmében a teljes kár része az elmaradt vagyoni előny.

Álláspontja szerint tévedett az elsőfokú bíróság, amikor a követelés jogalapja körében a Ptk. 340. § (1) bekezdésére utalva a kárelhárítás kötelezettségét a felperesek terhére rőtta, továbbá amikor a bizonyítási kötelezettséget a felperesekre telepítette.

Az alperesi jogellenes felmondásból eredő szerződésszegő magatartással okozati összefüggésben elmaradt vállalkozási díjigényt érvényesítettek és kárigényként kizárólag az ezzel okozati összefüggésben keletkezett elmaradt hasznukat kívánták érvényesíteni, semmilyen további kárigénnyel nem éltek. Az elmaradt vagyoni előny a vállalkozási díj haszoneleme, amely a költségeken felül keletkező díjbevétele a vállalkozónak. Előadták, hogy kárenyhítési kötelezettségüknek eleget tettek, azonban ez nem lehet jelen pernek a tárgya, mert ilyen kárigényt nem érvényesítettek. Ezen álláspontjuk alátámasztásaként hivatkoztak a PK 36. számú állásfoglalásra.

Álláspontjuk szerint elvi alapvetés, hogy az elmaradt vagyoni előny kiküszöbölése csak akkor lehetséges, ha az adott jogviszonyt folytathatja a vállalkozó, az a felperesektől nem várható el, hogy a károkozó kimentése érdekében azzal a céllal folytassanak más jogviszonyokban vállalkozási tevékenységet, hogy az alperes jogsértésével bekövetkezett kárt kiküszöböljék vagy mérsékeljék, ezáltal a károkozó alperest részben vagy egészben mentesítsék a kár megfizetése körében.

Sem a kármegelőzés, sem a kárelhárítás, sem a kárenyhítés körében nem tudtak eljárni, illetve nem mulaszthattak, mert elmaradt vagyoni hasznuk, mint kár a jogellenes alperesi felmondással nyomban bekövetkezett azzal, hogy a felperesek a perbeli vállalkozási szerződésben írt vállalkozási

tevékenységüket 2010. június 20-tól (helyesen: június 23-tól) 2010. december 31-ig terjedő időben nem folytathatták. Káruk, elmaradt hasznuk az, hogy a perbeli szerződés teljesítésétől végérvényesen elestek, azaz elestek a teljesítés ellenértékéért keletkező haszontól.

Hivatkozva az EBH2010. 2129 számú elvi határozatra előadták, hogy a kár megszüntetése vagy enyhítése a felmondást követően nem kérhető számon a felperestől, az pedig közömbös, hogy a felperesek a felmondást követően milyen egyéb vállalkozói tevékenységet végeztek, mert ez nem tárgya jelen pernek.

Álláspontjuk szerint e körben az elsőfokú bíróság tévedett a bizonyítási kötelezettség telepítése során is.

Az elmaradt vagyoni előny körében bizonyította az alperes szerződésszegését, a jogellenes felmondást, továbbá az elmaradt vagyoni előny összecszerúságát, mivel a szakértői vélemény alapján azzal azonos összegben kérte az elmaradt vagyoni előny mértékének meghatározását. A Pp. 164. § (1) bekezdése alapján az alperesnek kellett volna bizonyítania az elmaradt vagyoni előny mértékét, mert a szakértői véleményben foglalt összecszerúságot vitatta. Erre az alperes nem ajánlott fel bizonyítást, sem az alperes, sem az elsőfokú bíróság nem hívta fel a felperest e körben további nyilatkozatok megtételére, ezért a bizonyítatlanság jogkövetkezménye a felperes terhére nem róható.

Az ügyvédi munkadíjjal kapcsolatban a jogi képviselő előadta, hogy a munkát kifejezetten sikerdíj ellenében végzi 5 éve, amely alatt 12 érdemi tárgyalás tartására került sor, 21 érdemi beadványt szerkesztett több mint 200 oldal terjedelemben. Ezen kívül a jogkérdések ismeretén túlmenően a perben érdemben meg kellett ismernie a per tárgyát képező minden szakmai szempontot és kérdést, mert csak a szakmai szabályok ismeretében volt képes releváns jognyilatkozatokat tenni. Álláspontja szerint az elsőfokú bíróság jogszabályellenesen hagyta figyelmen kívül a felek között létrejött ügyvédi munkadíj megállapodást, tévesen alkalmazta mérlegelési jogkörében az IM rendelet 3. § (2) bekezdésében írt szabályokat. Az elsőfokú bíróság kötve van a megállapodáshoz, legfeljebb - indokolt esetben - mérsékelheti a megállapodásban írt ügyvédi munkadíjat, jelen esetben azonban az elsőfokú bíróság teljesen kizárta a megállapodást és érdemi indokolás nélkül alkalmazta az IM rendelet 3. § (2) bekezdésében írtakat. Az elsőfokú bíróság figyelmen kívül hagyta azt a tényt, hogy a Pp. XXVI. Fejezetében szabályozott kiemelt jelentőségű perekben a jogalkotó az általános eljárási szabályokhoz képest kifejezetten aktív ügyvédi magatartást várt el a jogi képviselőtől, amely elvárásnak a felperesi jogi képviselő mindenben megfelelt.

Az alperes a fellebbezési ellenkérelmében - a fellebbezésükkel nem érintett rész tekintetében - az elsőfokú bíróság ítéletének a helybenhagyását kérte.

Nem értett egyet a felpereseknek a kárenyhítési kötelezettség körében kifejtett álláspontjával, mert éppen a vállalkozási szerződés megszűnése teremti meg a kárenyhítési kötelezettség teljesítésének az alapját, mert a szerződés lejárat előtti megszűnéséből eredően a felperesnek a kapacitásai felszabadultak. Utalva a BH1987. 450 számú eseti döntésre előadta, hogy a kárenyhítési kötelezettség célja nem a károkozó kimentése a kártérítési felelősség alól, hanem egyrészt a károsult által elszenvedett kár összecszerúságának csökkentése, másrészt a káronszerzés tilalma szabályának érvényesítése.

A felpereseknek a kárenyhítési kötelezettségük körében kifejtett álláspontja ellentétben áll az általuk is hivatkozott EBH2010. 2129 számú elvi határozatban foglaltakkal, azzal a megjegyzéssel, hogy ez a döntés a jelen per tárgyától teljes egészében eltérő jogeseten alapul.

A felperesektől az adott helyzetben elvárható volt, hogy a szerződés megszűnése miatt felszabaduló kapacitásaikat hasznosítsák, ezzel csökkentve az általuk esetlegesen elszenvedett kár összegét. A más megrendelésekből származó ár- és díjbevételek, ennek részeként a nyereség, a perbeli kieső árbevétel, illetve nyereséget csökkent, adott esetben teljes egészében pótolja, mivel a károsult azt éppen a perbeli szerződés megíjulásának köszönhetően a felszabaduló kapacitásaival érthette el.

Mindezekre tekintettel nem közömbös, hogy a felperesek a felmondást követően milyen egyéb vállalkozói tevékenységet végeztek. A felperesi állásponttal szemben ennek bizonyítása a felperesek kötelezettsége, mert a kárenyhítési kötelezettség teljesítése szorosan összefügg a kárösszegezésének megállapításával, illetve bizonyításával. A szakértői vélemény kizárólag az elmaradt haszon összegének megállapítására irányult. Az elmaradt haszon összege a felpereseket ténylegesen ért kár összegével csak azért egyezik meg, mert álláspontja szerint a felperesek nem tettek eleget a Ptk. 340. § (1) bekezdése szerinti kötelezettségüknek.

Téves a felperesek azon álláspontja, hogy az alperest terheli a felperesi kárenyhítési kötelezettség teljesítése elmaradásának bizonyítása. Az elsőfokú bíróság az ítéletében rámutatott arra, hogy a kárösszegezésének bizonyítása a károsultat terheli. E körben köteles a károsult bizonyítani, hogy kárenyhítési kötelezettségének eleget tett. A felperesek ennek nem tettek eleget, ezért nem bizonyították megfelelően az őket esetlegesen ért kár összegét.

A felperesek a fellebbezésükben kijelentették, hogy kárenyhítési kötelezettségüknek egyébként eleget tettek, ami ellentmondásban van azon felperesi kijelentéssel, hogy az elmaradt vagyoni előny tekintetében őket kárenyhítési kötelezettség nem terhelte.

Az alperes a fellebbezésében elsődlegesen kérte az elsőfokú bíróság ítéletének a megváltoztatásával a felperesek keresetének elutasítását; másodlagosan a Pp. 252. §-ának (2) bekezdése alapján a hatályon kívül helyezését és az elsőfokú bíróságnak a per újabb tárgyalására és újabb határozat hozatalára utasítását; harmadlagosan a Pp. 252. §-ának (3) bekezdése alapján az elsőfokú bíróság ítéletének a hatályon kívül helyezését és az elsőfokú bíróságnak újabb eljárásra és újabb határozat hozatalára utasítását; mindegyik esetben a felperesek másodfokú eljárásban felmerült perkoltségeinek megfizetésére kötelezését.

Álláspontja szerint az elsőfokú bíróság ítéletének a marasztaló rendelkezése megalapozatlan, mert részben a teljesítés felfüggesztésére, abbahagyására vonatkozó megrendelői utasítás felperesekkel történt közlését követően elvégzett munkákhoz kapcsolódik; részben a vállalkozási szerződés azonnali hatályú felmondással történt megszüntetését követően elvégzett munkákhoz kapcsolódik; részben olyan munkákhoz kapcsolódik, amelyeknek az elsőfokú bíróság által megállapított arányú elvégzése nem bizonyított a perben.

Az alperes 2010. január 19-én írásban felhívta a felpereseket arra, hogy a vállalkozási szerződésben meghatározott konkrét feladatok további teljesítését függesszék fel. Álláspontja szerint erre tekintettel a felperesek nem követelhetnek olyan időszakra vállalkozási díjat, amikor az alperes kifejezett utasítása ellenére végeztek munkát. Az elsőfokú bíróság a szerződéskötés és 2010. június 22-e közötti teljesítési időszakot egybevonva vizsgálta, ezért nem állapítható meg, hogy 2010. január 19-e előtt ténylegesen a felperes milyen mértékben teljesített. Mindezt az elsőfokú eljárásban is kifogásolták és indítványozták, hogy a szakértők külön állapítsák meg a 2010. január 19-e előtti felperesi teljesítést.

Nem hagyható figyelmen kívül az a tény, hogy a felperesek az új szolgáltatási modell tesztelésével kapcsolatos feladatait meg sem kezdhették volna annak alperes általi elfogadásáig, figyelemmel a vállalkozási szerződés 2. számú mellékletének 17. és 18. pontjában foglalt kötelezettségeire. Mindebből az következik, hogy a tanácsadási munkát kizárólag a módszertani kutatások és az új szolgáltatási modell szakmai jóváhagyását követően kezdhették volna meg a felperesek. Ennek hiányában a vállalkozási szerződésben a tanácsadói munka megkezdésére kikötött feltétel nem teljesült. A felperesek által 2010. január 26-a és március 22-e közötti időszakra készített projekt előrehaladási jelentések mindegyikének 3. pontjában a felfüggesztést a felperesek is tényként kezelték.

Az elsőfokú bíróság azonban egyáltalán nem foglalkozott azzal az alperesi érveléssel, hogy a felperesek jogszerűen hagyták-e figyelmen kívül a megrendelőnek a munka felfüggesztésére vonatkozó utasítását.

Az alperes az utasítás közlését követően a szerződés felmondásáig terjedő időszakban a felperesek által felajánlott teljesítést nem vette át, amelyre vonatkozóan indítványozta **P. K.** tanúkénti meghallgatását, melyet az elsőfokú bíróság elutasított. Ezzel bizonyítatlan maradt a felpereseknek az az állítása, hogy a fenti időszakra vonatkozóan az alperes a felperesektől bármely teljesítést átvett volna.

A vállalkozási szerződés 42. és 43. pontja a szerződés megszüntetésének két egymástól elkülönülő, önálló jogcímét teremtette meg. Az azonnali hatályú felmondás gyakorlásával a szerződés alapján a felek közötti szerződéses jogviszony a közlés napján megszűnt, helyébe a vállalkozási szerződés 44. pontja alapján elszámolási jogviszony lépett. Téves az elsőfokú bíróságnak az az értelmezése, hogy amennyiben az azonnali hatályú felmondásnak nem álltak fenn a feltételei, akkor az alperes szerződést megszüntető nyilatkozatát a vállalkozási szerződés 42. pontja szerinti általános felmondásként kell értelmezni. Amennyiben a Fővárosi Ítéltábla álláspontja szerint a vállalkozási szerződés az azonnali hatályú felmondás gyakorlásával nem szűnt meg, úgy véleménye szerint a Ptk. 312. §-ának (3) bekezdését kell alkalmazni.

A felperesek által hivatkozott 90 napos felmondási idő a vállalkozási szerződés rendes felmondásának esetkörére vonatkozik, amit a vállalkozási szerződés 42. pontja szabályoz. Egyetértett az elsőfokú bíróság ítéletének azon megállapításával, hogy a 44. pont „...elírást tartalmaz, mivel az azonnali hatályú felmondást a 43. pont tartalmazza, ekként a 90 napos felmondási idő a 42. pont szerinti felmondáshoz kapcsolódhat”.

A felpereseknek az azonnali felmondás hatályosulását követő időszakban tett nyilatkozataiból egyértelműen megállapítható, hogy a szerződést 2010. március 24-vel megszüntnek tekintették. Sérelmezte, hogy az elsőfokú bíróság az ezzel kapcsolatos okiratokat nem mérlegelte, ezeket az ítéletben meg sem említette.

Az elsőfokú bíróság az ítéletét a perben kirendelt **K. Gy.** igazságügyi szakértő és **D. I.** eseti szakértő által készített szakértői véleményekre és tárgyaláson tett nyilatkozataikra alapította, azonban a szakértői véleményekkel kapcsolatban súlyos formai és tartalmi kifogások vannak. Továbbra is sérelmezte, hogy a két szakértő olyan szakkérdésekben alakított ki szakértői véleményt, amelyekhez nem rendelkeznek szakértői kompetenciával. Egyetértett a felperesekkel abban, hogy a vállalkozási szerződésben meghatározott feladatok milyen szakterületeket érintenek. **K. Gy.** igazságügyi szakértő szakismerete a releváns szakterületek közül kizárólag a munkahely feltárás, ..., szervezetfejlesztési tanácsadás és szakmai támogatás szakterületet fedi le. **D. I.** eseti szakértő szakterülete legfeljebb a részítélettel már elbírált módszertani kutatások és új szolgáltatási modell elkészítéséhez kapcsolódik, a vállalkozási szerződés egyéb feladatköreihez nem rendelkezik kompetenciával. Az elsőfokú bíróság által megállapított szakértői kompetencia nem teszi lehetővé, hogy a szakértők a vállalkozási szerződésben meghatározott feladatok tényleges elvégzéséről és annak mértékéről megalapozott szakmai megállapításokat tegyenek. Erre az elsőfokú eljárásban többször hivatkozott és olyan igazságügyi szakértő kirendelését indítványozta, aki valamennyi releváns szakkérdés tekintetében rendelkezik szakértői kompetenciával.

Az ítélettel érintett szakterületeken igazságügyi szakértők is tevékenykednek, ezért a Pp. 177. § (2) bekezdése alapján továbbra is indokolatlannak és jogsértőnek tartja, hogy az elsőfokú bíróság eseti szakértőt rendelt ki.

Az elsőfokú eljárásban több alkalommal sérelmezte, hogy a kirendelt szakértők a szakértői vélemény elkészítése előtt 2011. december 7-én anélkül konzultáltak személyesen a felperesekkel, hogy ezt a lehetőséget az alperes számára is biztosították volna. Ismételten kiemelte, hogy a mai napig nem ismeri azt az iratanyagot, amelyet a szakértők a felperesektől kaptak, így azt sem tudta ellenőrizni, hogy a vizsgált iratok megegyeznek-e az alperes által a teljesítés során átvett iratokkal.

A kirendelt szakértők az elsőfokú bíróság 12.G.41.537/2010/14. és 103. sorszámú végzésben foglalt kötelezettségüknek nem tettek eleget, mert nem vizsgálták meg a felperesek tényleges teljesítését és az általuk elvégzett munkák tényleges mértékét, ezért a szakvélemény e miatt is hiányos.

Ezt az állítását az alábbiakra alapította:

- Egyértelműen megállapítható, hogy a szakértők nem az egyes termékcsoportok keretében elkészített termékeket vizsgálták, sok esetben nem is a vállalkozási szerződésben a teljesítés igazolására megállapított dokumentumokat, hanem többnyire a felperesek által a projekt állásáról készített iratokat, az ún. előrehaladási jelentéseket.
- A kirendelt szakértők nem a felperesek által az alperes részére az egyes feladatcsoportok teljesítése címén átadott iratokat vették alapul, amit alátámaszt az a tény, hogy a kirendelt szakértők nem az alperes birtokában lévő iratokat tanulmányozták. Ennek körében hivatkozott a 2013. január 7-én kelt beadványában foglaltakra, az ahhoz csatolt, a szakértőkkel folytatott teljes elektronikus levelezésre.
- A kirendelt szakértők a bíróság által nem ellenőrzött módon átadott és a perben nem ismertetett, azaz a bíróság által sem ismert iratok alapján végezték el a szakértői feladatukat. Az alperes kizárólag a szakértői véleményekből tud részlegesen és közvetetten következtetni arra, hogy a szakértők mit vizsgáltak.
- Van olyan feladatcsoport, amelynél a szakértői vélemény kifejezetten utal arra, hogy a kirendelt szakértők a teljesítés vizsgálatát szűrőpróbaszerűen kiválasztott vállalkozásoknál végezték el, tehát nem teljes körűen ellenőriztek.

A fellebbezéshez A/1. alatt csatolt mellékletben összefoglalta a szakértői véleménnyel kapcsolatos hiányosságokat, ellentmondásokat, amelyekre figyelemmel a szakértői vélemény alapján megalapozott ítélet hozatalára nem kerülhet sor. Ez megegyezik az elsőfokú eljárásban a 2013. november 28-i, a 2014. április 30-i és a 2015. június 10-i beadványban már előadott indokokkal.

A lényegesebb hiányosságokat az alábbiakban foglalta össze.

Az igazságügyi és az eseti szakértő a perben ellentmondásosan, véleményüket folyamatosan változtatva nyilatkoztak arról a kérdéssel, hogy a vállalkozási szerződés 3. számú mellékletében a 12. és 13. sorszámmal jelzett feladatcsoportokat érintően a teljesítés feltétele volt-e az ún. munkaerőigény bejelentőlapok beszerzése. A szakértők a 2015. május 12-i tárgyaláson először úgy nyilatkoztak, hogy a munkaerőigény bejelentő lapok vizsgálata szükséges, majd ezt úgy pontosították, hogy a felvetésre választ nem tudnak adni és erre figyelemmel az írásbeli nyilatkozatukat fenntartják. Az azonban nem derült ki, hogy a 2013. október 4-én vagy a 2014. április 3-án benyújtott szakértői véleményben leírtakat tartják fenn, aminek azért van jelentősége, mert a két szakértői véleményben e kérdéskört érintően homlokegyenest ellentétes választ adtak. Álláspontja szerint az egymásnak ellentmondó szakértői vélemények tisztázása alapvető jelentőségű, mert a követelés összecszerúségére is kiható kérdés az, hogy a vizsgált feladatcsoportok teljesítése során a felpereseknek milyen tényleges tevékenységet kellett ellátniuk és ennek során milyen konkrét eredményeket kellett elérniük. Az összecszerúség csak ennek a kérdésnek az előzetes tisztázását követően állapítható meg. A kirendelt szakértők ezekhez a feladatcsoportokhoz kapcsolódóan 100 %-os teljesítést állapították meg, amelyhez 378.000.000 forint vállalkozási díj kapcsolódik.

A vállalkozási szerződés 1. számú melléklete szerint egyértelmű megrendelői elvárásként fogalmazódott meg, hogy a 3. számú melléklet 12. és 13. számon jelzett feladatcsoporton belül a munkahely feltárás megtörténjen, amit a munkaerőigény bejelentő lap munkáltató által hitelesített másolatával kellett igazolni. Mindez azt jelenti, hogy a 12. és 13. feladatcsoportok tekintetében a benyújtott munkaerőigény bejelentő lapok száma alapján meg kellett volna vizsgálni, hogy a felperesek hány munkahelyet tártak fel és kizárólag ezzel arányos díjazást lehetett volna megállapítani. Ezt nem tették meg a szakértők, ezért a szakértői véleményük e tekintetben hiányos és homályos. A kirendelt szakértők ezzel az állásponttal a 2013. október 4-én benyújtott szakértői véleményükben, a 2014. január 23-án történt meghallgatásukon még egyetértettek. A kiegészítő szakértői véleményükben ugyanakkor úgy nyilatkoztak, hogy nem vizsgálták, hogy a munkahely feltárás elnevezésű (12-13.) feladatcsoportokon belül a munkahely feltárás a benyújtott

munkaerőigény bejelentőlapok száma alapján milyen mértékben teljesült. Ennek pontos ismerete nélkül a felperesek követelése összecszerúságát megalapozottan nem lehet megállapítani. A szakértők a 2015. május 12-i tárgyaláson ezt az ellentmondást nem oldották fel, egyértelmű és végleges szakmai álláspontot nem alakítottak ki.

Felhívta a figyelmet a vállalkozási szerződés 63. pontjában foglaltakra, amely szerint, amennyiben a szerződés és a mellékletei között ellentmondás vagy értelmezési nehézség merülne fel, akkor az 1. számú melléklet előírásait kell irányadónak tekinteni a 3. számú melléklettel szemben. Az elsőfokú bíróság azonban ezt figyelmen kívül hagyta és nem vizsgálta, hogy a munkahelyfeltárás feladatcsoport (12-13.) teljesítése során - a vállalkozási szerződés 1. számú mellékletének 2.5.4.1. pontja szerinti feltétel alapján - hány darab munkahelyfeltárás történt, valamint azt sem, hogy ezen feladatok teljesítése - szintén a 2.5.4.1. pont szerinti követelménynek megfelelően - a módszertani kutatások eredményeire épült-e.

Téves a kiegészítő szakértői véleménynek az az álláspontja, hogy a munkahelyfeltáráson belül megjelenő 12. feladatcsoport vállalt eredménye a tanácsadói jelentés volt. A vállalkozási szerződés 3. számú melléklete a tanácsadói jelentést nem a teljesítés eredményeként, hanem a részteljesítés igazolási módjaként határozta meg. A szakértői vélemény a tanácsadói jelentésekben foglalt adatokat sem vizsgálta, nem elemezte és nem összegezte. A kirendelt szakértők számszaki kimutatásokkal nem támasztották alá azt, hogy a szerződésben kikötött és az A/1. számú melléklet bal oldali oszlopában jelzett minőségi és mennyiségi feltételek milyen arányban és mértékben teljesültek. A szakértői véleményből az sem derül ki, hogy hány darab tanácsadói jelentés készült, ezért a szakértői vélemény e tekintetben is hiányos, homályos és megalapozatlan.

A kirendelt szakértők nem vették figyelembe, hogy a „jelen projekt szolgáltatási portfóliójaként” értelmezendő új szolgáltatási modellt és alperes jóváhagyását megelőzően nem lehetett tesztelni, azaz 2009 december közepéig a munkahelyfeltárások egyáltalán nem vehetők figyelembe. A szakértői vélemény e tekintetben is ellentmondásos, az elsőfokú bíróság a 2015. május 12-i tárgyaláson az összecszerúságra is kiható ellentmondást nem engedte tisztázni, ezért a szakértői vélemény e tekintetben is megalapozatlan, figyelemmel arra, hogy az elsőfokú bíróság olyan időszakra kiterjedően fogadott el felperesi teljesítést, amikor az új szolgáltatási modell a jogerős részítélet alapján még el sem készült. A kirendelt szakértők a 12. feladatcsoporttal kapcsolatos álláspontjukat elsősorban a havi előrehaladási jelentésekből vezették le, amelyet a felperesek készítettek. Mindebből egyértelmű, hogy a kirendelt szakértők nem a vállalkozási szerződésben igazolási módként előírt munkaerőigény bejelentőlapok és a tanácsadói jelentések tartalma alapján vizsgálták, hanem a felperesek által készített havi előrehaladási jelentéseket vették alapul. Ebből az is következik, hogy a kirendelt szakértők nem a tényleges teljesítést és annak mértékét vizsgálták. A szakértői véleményből, annak kiegészítéséből és a szakértő kétszeri meghallgatását követően sem állapítható meg, hogy a kapcsolatfelvétel az előírt vállalkozási típuson belül milyen arányban teljesült, ezért a szakértői vélemény e tekintetben hiányos, homályos és megalapozatlan. Elmaradt annak tisztázása, hogy a felperesek a vállalkozási szerződésben vállalt kötelezettségük alapján hány mikro-, kis- és középvállalattal létesítettek kapcsolatot, illetve interaktív kapcsolatot és ennek keretében hány vállalat foglalkoztatási helyzetét és munkaerőigényét tárták fel.

A 13. feladatcsoportnál a teljesítést igazoló irat a részletes audit volt. A kirendelt szakértők elmulasztották ezeket bemutatni, elemezni és az abban foglalt adatok alapján a teljesítés szakmai megfelelőségét megvizsgálni. A szakértői vélemény e tekintetben is megalapozatlan, mert érdemben nem vizsgálta a felperesi teljesítés tényleges mértékét.

Az elsőfokú bíróság hiányosan állapította meg a releváns tényállást, mert nem tárta fel részletesen a vállalkozási szerződésnek a 9-12. pontjaira történő általános hivatkozás mellett a jogviszony részét képező feladatokat és az ítélettel érintett feladatokhoz kapcsolódó - a vállalkozási szerződés 1. és 2. számú mellékletében megállapított - minőségi elvárásokat, valamint az indokolásból teljes mértékben hiányzik ezeknek a feladatoknak és minőségi elvárásoknak a felperesek által készített

tanulmányokkal való részletes és megalapozott összevetése.

Az elsőfokú bíróság eljárási szabályt sértett azzal, hogy az alperesnek a más szakértő kirendelésére vonatkozó bizonyítási indítványát elutasította. Az elsőfokú eljárásban és a fellebbezésben is kifejtett indokok alapján határozott véleménye az, hogy a kirendelt szakértők által készített szakértői vélemények hiányosak, téves és megalapozatlan megállapításokat tartalmaznak, és ezeket a hibákat a szakértőknek sem a szakértői vélemények kiegészítésével, sem a tárgyaláson tett nyilatkozataikkal nem sikerült kiküszöbölniük. Erre tekintettel a Pp. 182. §-ának (3) bekezdésében foglaltak alapján más szakértő kirendelésének lett volna helye, mert ennek hiányában megnyugtató módon nem állapítható meg, hogy a felperesek teljesítése szerződésszerű volt-e.

A szakértői bizonyítás során az elsőfokú bíróság ugyancsak az eljárás lényeges szabályainak megsértésével járt el, mert a kirendelt szakértők szakértői véleményének hiányosságait és megalapozatlan állításait nem tisztázta.

Az eljárás lényeges szabályainak megsértését jelenti az is, hogy a kirendelt szakértők nem rendelkeznek a perben felmerülő szakkérdés megítéléséhez szükséges szakismerettel, ezért az elsőfokú bíróság a szakértői véleményeket nem vehette volna figyelembe.

A felperesek a fellebbezési ellenkérelmükben - az általuk fellebbezéssel nem érintett rész vonatkozásában - kérték az elsőfokú bíróság ítéletének a helybenhagyását.

Álláspontjuk szerint az elsőfokú bíróság lényeges eljárási szabályt nem sértett, ezért az elsőfokú bíróság ítéletének hatályon kívül helyezésére nincs ok.

Az alperesnek a teljesítés felfüggesztésére irányuló utasítása jogszabályba ütközik, annak az alperes által elérni kívánt valós célja a vállalkozási szerződés módosítása volt a vállalkozási díj tekintetében.

Az alperes 2009. november 23-án vette át az új szolgáltatási modell tanulmányokat a felperesektől, azzal szemben kifogást nem emelt, konkrét minőségi észrevételt nem tett, ezért semmiféle akadálya nem volt a tanácsadói munka megkezdésének. A vállalkozási szerződésben rögzített határidők csak úgy voltak tarthatóak, ha a felperesek időszzerűen megkezdtek a munkát, az alperes pedig időszzerűen végezte el az átvétel folyamatában a teljesítések ellenőrzését. Az alperes a teljesítéseket 2010. március 24-ig minden alkalommal átvette.

A felperesek a vállalkozási szerződés 43. és 44. pontja alapján megrendelői felmondás esetén további 90 napos időtartamban a szerződés teljesítésére voltak kötelezettek, amelynek ellenértékeként vállalkozási díjra váltak jogosulttá. Az alperes a rendkívüli felmondását arra alapította, hogy a módszertani tanulmányokat hibásan teljesítették. A Fővárosi Ítéltábla a jogerős részítéletében kötelezte a módszertani tanulmányok és az új szolgáltatási modell vállalkozási szerződésben rögzített teljes ellenértékének megfizetésére az alperest. Az indokolásában kifejtette, hogy a felperesek teljesítése ezen termékek tekintetében szerződésszerű volt. A jogerős részítélet közvetett módon kimondta a felmondás jogellenességét, aminek jogkövetkezménye, hogy nem váltja ki a felmondáshoz fűzött joghatást, azaz nem szünteti meg a szerződést. A vállalkozási szerződés 42. pontja értelmében a megrendelő alperes indokolás nélkül gyakorolhatta rendes felmondási jogát, amely esetben ugyancsak 90 napos felmondási idő elteltével szűnt meg a szerződés.

A szakértők kompetenciájának hiányával kapcsolatban előadták, hogy a két szakértő együttesen rendelkezett a szakkérdések megválaszolásához szükséges szakismerettel.

Az alperesnek a szakértői véleményre tett tartalmi kifogásai az alábbiakra tekintettel megalapozatlanok.

Az alperesi állásponttal szemben a kirendelt szakértők az elsőfokú bíróság végzéseiben foglalt kötelezettségüknek eleget tettek, a felperesek tényleges teljesítésének megfelelőségét vizsgálták, amit az elsőfokú bíróság ítélete indokolásából által meghatározott részekkel támasztott alá.

A 12.G.41.537/2010/14. számú végzésben két érdemi kérdést tett fel, a másodikként feltett kérdéssel

kapcsolatban jogerős ítélet született, míg az első kérdésre adott válaszukat a szakértők az egyesített szakértői véleményben és azok kiegészítéseiben részletesen kifejtették.

A 12.G.41.537/2010/103. számú végzésben ugyancsak két érdemi kérdést tett fel, amelyek közül a 2. kérdés irreleváns, az 1. kérdéssel kapcsolatos választ a szakértői vélemény kiegészítései tartalmazzák.

A szakértők által vizsgált iratok körét az egyesített szakértői vélemény II. dokumentum A.) pontja tartalmazza „A vizsgálat módszere” címnél. A szakértők ebben a szakvéleményben közel 80 oldalon keresztül elemzik és értékelik minden egyes termék esetében, részletes iratjegyzék megjelölésével, a tényleges teljesítések százalékos értékét.

Az alperes az elsőfokú eljárásban egyszer sem jelezte, hogy az átadott DVD és a szerződés hatálya alatt leadott teljesítések között különbségek lennének, és ha vannak, mik azok. Az alperesnek az általa hivatkozott DVD tartalmát ismernie kellett, egyrészt azért, mert a per során a felperestől megkapta, másrészt a teljesítéseket a vállalkozási szerződés hatálya alatt megkapta nyomtatott és elektronikus formában is, ezáltal a DVD tartalmát több részletben és egyben is átvette.

A szakértőknek a szűrőpróbaszerű vizsgálattal kapcsolatos alperesi tényállításokat az elsőfokú bíróság, a szakértők és a felperes is több ízben cáfolta, illetve alaptalannak találta.

Az alperes semmi újat nem állított az általa csatolt táblázatban az elsőfokú eljárásban elhangzottakhoz képest.

A szakértők vizsgálták a vállalkozási szerződés alperes által is említett mellékleteit, és ezek alapján állapították meg, hogy a „munkaerőigény bejelentés” a 17. és 20. termékek esetében volt előírt igazolási mód.

Az alperesnek a munkaerőigény bejelentő lappal kapcsolatos kifogásaira a szakértői véleményből és a felperes 2015. július 3-án érkeztetett előkészítő iratából idéztek.

A vállalkozási szerződés 12. feladatcsoportjának teljesítésével kapcsolatos alperesi kifogásokra a felperesek 2015. július 3-án érkezett előkészítő iratában foglaltakból idéztek.

Az alperesnek a fellebbezésben tett további kifogásaival kapcsolatban a szakértői véleményekből és a felperesek 2015. július 3-án érkeztetett előkészítő iratából idéztek.

Összefoglalva előadták, hogy az alperes szakértői véleménnyel alá nem támasztott, a konkrét tényeknek ellentmondó szakmai kifogásokat fogalmazott meg, a szerződésből nem következő, annak belső tartamát meghatározó ajánlati dokumentációval nem igazolható elvárásokat támaszt a fellebbezésében.

A fellebbezések nem alaposak.

Az elsőfokú bíróság a tényállást helyesen állapította meg és megalapozott jogi indokolással - az aggálytalan igazságügyi szakértői véleményre alapítva - kötelezte az alperest a felperesek által elvégzett munka után járó vállalkozási díj megfizetésére.

A Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét a Pp. 253. § (3) bekezdése alapján a fellebbezési kérelmek és ellenkérelmek korlátaira tekintettel vizsgálta felül, jogorvoslati kérelem hiányában a felperesek keresetét részben elutasító részét - a késedelmi kamat kezdő időpontjának a kereseti kérelemtől eltérő időpontban történő meghatározását 4 darab számla vonatkozásában - nem vizsgálta.

Az alperes a fellebbezésében az elsőfokú bíróság ítéletének marasztaló rendelkezését három okra hivatkozással támadta:

- a felperesek a teljesítés felfüggesztésére vonatkozó utasítás közlését követően munkát nem végezhetek volna és ezért vállalkozási díj sem jár a részükre;
- a szerződés azonnali hatállyal történt felmondása után nem jár vállalkozási díj;

- a felperesek által elvégzett munka után járó vállalkozási díj összege nem bizonyított a perben.

A vállalkozási szerződés felfüggesztése körében az alperes a felperesekhez írt 2010. január 19-én kelt levélre hivatkozott, amely szerint a módszertani kutatások során elkészült tanulmányokat egy bizottság vizsgálta meg és ez alapján úgy döntött, hogy a tanulmányok a ... rendszerbe nem vihetők be. A levél szerint az új szolgáltatási modellt a módszertani kutatások alapján kell kifejleszteni, amit csak a vállalkozási szerződés 8.1. pontja szerint a megrendelő által elfogadott tanulmányban foglaltakra figyelemmel lehet. Ebből pedig az következik, hogy a tanulmányok szerződés szerinti átadásáig, illetve a teljesítés elfogadásáig a felperesek további teljesítést csak saját kockázatra végezhetnek. Mindezekre figyelemmel kérte, hogy a szerződés szerinti további teljesítést - a már megrendelt és költségmentesen vissza nem mondható rendezvény kivételével - függeszék fel mindaddig, amíg a módszertani kutatásokat a szerződésnek megfelelően nem teljesítik.

A Ptk. 389. §-a szerint vállalkozási szerződés alapján a vállalkozó valamely dolog tervezésére, elkészítésére, feldolgozására, átalakítására, üzembe helyezésére, megjavítására vagy munkával elérhető más eredmény létrehozására, a megrendelő pedig a szolgáltatás átvételére és díj fizetésére köteles.

A Ptk. 392. § (1) bekezdése szerint a vállalkozó a megrendelő utasítása szerint köteles eljárni. Az utasítás nem terjedhet ki a munka megszervezésére, illetőleg nem teheti a teljesítést terhesebbé. A felek ezektől a rendelkezésektől eltérhetnek.

A Ptk. 392. § (3) bekezdése szerint, ha a megrendelő alkalmatlan anyagot vagy pedig célszerűtlen vagy szakszerűtlen utasítást ad, erre a vállalkozó köteles őt figyelmeztetni.

Az alperes az elsőfokú eljárás során maga is úgy nyilatkozott, hogy a munka felfüggesztésére vonatkozó utasítása nem az egész vállalkozási szerződésre vonatkozott, hanem annak csak egy részére. A 2010. január 19-i levélből és a vállalkozási szerződés, valamint az ahhoz kapcsolódó mellékletek tartalmából következően a munka felfüggesztésére vonatkozó alperesi utasítás csak a módszertani kutatásokra épülő további munkavégzésre vonatkozhatott, mert a levél a módszertani kutatások szerződésnek megfelelő teljesítésével kapcsolta össze a vállalkozási szerződés további teljesítését.

A Fővárosi Ítéltábla 14.Gf.40.275/2013/4. számú jogerős részítéletével helybenhagyott Fővárosi Törvényszék 12.G.41.537/2010/97. számú részítélete a szakértői véleményekre alapítottnan azt állapította meg, hogy a felperesek a módszertani kutatások körében szerződésszerűen teljesítettek, azt teljes egészében elvégezték, a vállalkozási szerződésnek ezt a részét 2009. október 31-ig teljesítették.

Mindebből az következik, hogy a felperesek a módszertani kutatásokat a vállalkozási szerződésnek megfelelően teljesítették, ezért a felfüggesztésre vonatkozó utasítás teljes egészében alaptalan volt.

A Ptk. rendelkezéséből következően a vállalkozási szerződés alapján a vállalkozó valamilyen eredmény elérésére, a megrendelő pedig annak átvételére és díj fizetésére köteles.

A Ptk. 392. § (1) bekezdése alapján a megrendelőt megilleti az utasítási jog, azonban az nem lehet korlátlan és mindenre kiterjedő. A vállalkozó a tevékenységét a megrendelő érdekében végzi, annak célját, elképzelését valósítja meg. A megrendelő érdeke egyes esetekben nemcsak a vállalkozási szerződés eredményének beérésében, annak hasznosításában áll, hanem abban is, hogy a munkavégzés figyelemmel kísérése során vagy attól függetlenül felmerült kívánságát vagy

elképzeléseinek időközi módosulását a vállalkozóval közölje. Értelmetlen és céltalan lenne olyan eredmény létrehozása, amely a megrendelő szükségletének kielégítésére valamilyen okból nem lenne alkalmas. Ezért rendelkezik úgy a Ptk., hogy a vállalkozó a megrendelő utasítása szerint köteles eljárni. Az utasítási jog azonban nem eredményezheti azt, hogy a vállalkozó munkáját dezorganizálja, vagy nagyobb terhet rójon rá, mint amelyet a szerződés megkötésekor díjának kalkulálásakor számításba vett. A jogszabály kifejezetten ezért tiltja, hogy az utasítás nem terjedhet ki a munka megszervezésére és nem teheti a teljesítést terheesebbé.

A Fővárosi Ítéltábla álláspontja szerint a Ptk. 392. § (1) bekezdésében szabályozott megrendelői utasítási jog - az alperes álláspontjával szemben - csak a vállalkozási szerződés teljesítésére vonatkozhat, a megrendelő utasítási joga nem terjed ki arra, hogy a munka végzését felfüggeszse. A megrendelőnek a teljesítéssel kapcsolatos utasítási jogát támasztja alá a Ptk. 392. § (3) bekezdése is, amely szerint a vállalkozónak a megrendelő célszerűtlen vagy szakszerűtlen utasítására a megrendelőt figyelmeztetnie kell.

A Fővárosi Ítéltábla álláspontja szerint amennyiben a megrendelő a vállalkozási szerződés teljesítését már nem kívánja, abban az esetben a vállalkozási szerződés megszüntetését kezdeményezheti, vagy ha más tartalommal kívánja a szerződés teljesítését, akkor a szerződés módosítására tehet konkrét javaslatot. Az alperes még a fellebbezésében is azt hangsúlyozta, hogy ez a nyilatkozata nem a szerződés megszüntetésére irányult, a 2010. január 19-i levél nem minősül a teljesítésre vonatkozó konkrét utasításnak vagy a szerződéstől eltérő utasításnak, ezen kívül az alperes a szerződés módosítását nem kezdeményezte, ezért alaptalan az a hivatkozása, hogy a 2010. január 19-i levél kézhezvételét követő teljesítésért vállalkozási díjra a felperesek nem jogosultak.

Alaptalan az alperes azon állítása, hogy a felperesek az alperes szakmai jóváhagyásának hiányában a módszertani kutatásokra és az új szolgáltatási modellre épülő egyéb tanácsadási feladatokat meg sem kezdhették volna.

A vállalkozási szerződés 31. pontja szerint, amennyiben a megrendelő a részteljesítéssel vagy a teljesítéssel kapcsolatban konkrétan körülírt kifogással él, azt nem fogadja el, akkor erről a vállalkozó képviselőjét 10 napon belül írásban - az indokok megjelölésével - értesíti. Amennyiben a megrendelő a vállalkozó teljesítését, annak készre jelentését, vagy amennyiben a részteljesítés valamely szellemi alkotás elkészítését jelenti, akkor ennek kézhezvételétől számított 10 napon belül nem igazolja és kifogást sem terjeszt elő, a felek megállapodtak abban, hogy a megrendelő ezen ráutaló magatartását teljesítésigazolásnak tekintik és ez alapján a vállalkozó a vonatkozó számla kiállítására jogosult, feltéve, ha a számlával érintett részteljesítés szerződésszerűen megtörtént.

Az alperes a módszertani kutatásokkal kapcsolatos tanulmányokat 2009. október 31-én, az új szolgáltatási modell keretében készített tanulmányokat 2009. november 23-án vette át a felperesektől. Az alperes a vállalkozási szerződés 31. pontjában szereplő 10 napon belül egyik részteljesítéssel kapcsolatban sem terjesztett elő indokolt kifogást, ezért 2009. november 11-én a módszertani kutatások tanulmányai, 2009. december 4-én az új szolgáltatási modell tanulmányai a felperesek részéről teljesítettnek minősültek, mind a két részteljesítés a Fővárosi Ítéltábla 14.Gf.40.275/2013/4. számú jogerős részítéletével szerződésszerűnek minősült.

Az alperes a 2009. november 11-én, a 2009. november 24-én, a 2009. december 10-én kelt leveleiben konkrét indokot a felperesi teljesítéssel kapcsolatban nem jelölt meg, arra sem hivatkozott, hogy a felperesi teljesítést nem fogadja el. Az alperes először a 2010. január 19-i levélben jelezte, hogy a felperesi teljesítést nem fogadja el, csak a 2010. március 5-i levél sorolta fel részletesen az általa állított hibákat, és kérte a módszertani kutatásokkal kapcsolatos teljesítés kijavítását.

Mindebből pedig az következik, hogy nem volt akadálya a módszertani kutatásokra és az új szolgáltatási modellre épülő tanácsadói munka megkezdésének, figyelemmel arra is, hogy a vállalkozási szerződés alperes által is idézett 9.2. pontja szerint a vállalkozó a 9. pont szerinti feladatai keretében - az új szolgáltatási modell tesztelése - legkésőbb a szerződés megkötését követő két hónap elteltétől, azaz 2009. október 28-tól a szerződés megszűnéséig köteles a dokumentációban meghatározott követelményeknek mindenben megfelelő tanácsadó központot működtetni. Ezen kívül a vállalkozási szerződés 3. számú melléklete szerint a ... tananyagfejlesztés első részteljesítésének határideje 2009. november 15-e, a második részteljesítés határideje 2010. január 31-e volt, az e-learning megoldás és elektronikus tananyag első részteljesítésének határideje 2010. január 31-e volt, amely részteljesítési határidők - a vállalkozási szerződés 45. pontja szerint a vállalkozónak felróható okból történő mulasztása esetén - késedelmi kötbérrel terheltek.

Alaptalan az az alperesi hivatkozás is, hogy a felperesek nem kezdhették meg az új szolgáltatási modell tesztelését a módszertani kutatások és az új szolgáltatási modell alperes általi jóváhagyásáig. Szakmai jóváhagyás mint feltétel - az alperes állításával szemben - a vállalkozási szerződésben a tanácsadói munka megkezdésére nem került kikötésre, az alperes által a fellebbezésében hivatkozott vállalkozási szerződés 2. számú mellékletének 17. és 18. pontjai erre vonatkozóan a felperesek részéről nem tartalmaznak kötelezettségvállalást.

A vállalkozási szerződés 63. pontja szerint a szerződő felek megállapodnak abban, hogy amennyiben a jelen szerződés, a mellékletek és a közbeszerzési eljárás egyéb iratai között ellentmondás vagy értelmezési nehézség merülne fel, akkor az alábbi rangsorban előbbre sorolt iratot kell irányadónak tekinteni:

- 1.) részvételi és ajánlattételi felhívás,
- 2.) dokumentáció műszaki leírása (szakmai tartalma, 1. számú melléklet),
- 3.) jelen szerződés, ideértve a 3. számú mellékletet,
- 4.) végleges ajánlat (2. számú melléklet).

A szerződés értelmezésével kapcsolatban az alperes által a fellebbezésében hivatkozott 2. számú melléklet az ellentmondás és az értelmezési kérdések vizsgálata körében az utolsó helyre került, ami azt jelenti, hogy az előtte lévő dokumentumokat kell figyelembe venni. A 2. számú mellékletet megelőző vállalkozási szerződés - annak 6.3. pontja és 9. pontja, de egyéb pontjai sem - nem tartalmaz a felperesek részéről olyan kötelezettség vállalást, hogy tanácsadói munka csak a módszertani tanulmányok és az új szolgáltatási modell elkészítését és annak szakmai jóváhagyását követően végezhető.

A felperesek által 2010. január 26-a és március 22-e közötti időszakra készített projekt előrehaladási jelentések 3. pontjaiban, amely a pénzügyi (elszámolási) folyamatok állapotát rögzítette, valóban szerepelnek a felfüggesztésre vonatkozó alperesi megállapítások, azonban ezek nem jelentik azt, hogy a felfüggesztést a szerződés teljesítése során a felperesek is tényként kezelték, mert azt kizárólag az elszámolási folyamatok állapota körében rögzítették, és az alperes által idézett mondat után mindegyik projekt előrehaladási jelentésben az szerepel, hogy „A tárgyalások folytatódtak, így az elszámolási folyamatok is szerződés szerint történtek meg. Az elszámolásokat az új javaslatok és a szerződés szerint egyaránt elkészítettük.”

A felperesek a fellebbezési ellenkérelmükben helyesen hivatkoztak arra, hogy az alperes 2010. február 10-i iktatószámú levelében maga is elismerte, hogy a felperesekkel folytatott megbeszéléseken elhangzottak figyelembevételével mérlegelték a korábbi álláspontjukat, és a tanácsadó központ működésére vonatkozó részteljesítést a levelükben leírt feltétekkel és költségekkel a működés megkezdésének napjától elfogadta. Elfogadta továbbá a portál, a belső

kommunikációs rendszer működtetésével kapcsolatos részteljesítéseket is a hozzájuk kapcsolódó indikátorok figyelembevételével. A tanácsadó központ működtetése az alperes szerint az új szolgáltatási modell tesztelésének részét képezte, ami azt jelenti, hogy az arra épülő részteljesítések elfogadásával 2010. február 10-én az annak alapját képező új szolgáltatási modell alapján készült tanulmányokban foglaltakat nem vitatta. Az alperes a 2010. március 5-i levelében az új szolgáltatási modellel kapcsolatban konkrét kifogást nem terjesztett elő, csak arra hivatkozott, hogy az új szolgáltatási modell elkészítésének az alapkutatásokra kell épülnie, a módszertani kutatásokkal kapcsolatban kérte a tanulmányok átdolgozását az általa ebben a levélben meghatározott szempontok szerint.

Az elsőfokú bíróság a 2012. november 26-án kelt 80. sorszámú végzésében valóban felhívta a felpereseket arra, hogy az általuk végzett teljesítésük ellenértékét 2010. január 19-ig és 2010. március 24-ig munkálják ki. Ennek a felperesek a 84. sorszámú előkészítő iratban foglaltak szerint eleget tettek. Az elsőfokú bíróság a 80. sorszámú végzés meghozatalakor a bizonyítási eljárást még nem folytatta le teljes körűen, és a módszertani kutatások, valamint az új szolgáltatási modell fejlesztése, teljesítése nem került elbírálásra, az elsőfokú bíróság ezzel kapcsolatban csak 2013. február 26-án hozott 97. sorszám alatt részítéletet. Az összecszerűsége kiterjedő szakértői vélemény beszerzésére - kiegészítésére - 2013. április 8-án a 103. sorszámú végzéssel került sor. Az elsőfokú bíróság 97. sorszámú részítélete indokolásában foglalt állást abban a kérdésben az addig lefolytatott bizonyítási eljárás alapján, hogy a felperesek teljesítése szerződésszerű volt, a felperesek nem teljesítettek hibásan, ezért az alperesi felmondás nem volt megalapozott, amiből következően a felperesek nemcsak a felfüggesztésre vonatkozó utasításig - 2010. január 19-ig - elvégzett munka ellenértékére tarthatnak igényt.

Az alperes 2010. január 19-e és 2010. március 24-e között a felperesek teljesítését - aláírt átvételi elismervényekkel igazoltan - átvette, ezt az is bizonyítja, hogy az alperes a fellebbezésében tett állítása szerint ezeket felbontatlanul visszaküldte a felperesek számára, akik a visszavételt megtagadták. Az alperes 2010. március 5-i és 2010. március 8-i levele a felpereseknek visszaküldött dokumentumokra utal. A 2010. március 8-án felvett emlékeztető szerint megjelentek a konzorcium telephelyén, ahol megpróbálták a iktatószámú levelet és az abban foglalt dokumentumokat átadni, azonban a konzorcium munkatársai az átvételt megtagadták, ennek tényét nem adták írásba. Az alperes a fellebbezésében maga is elismerte, hogy a visszaküldött csomagokat a mai napig is őrzi, azaz jelenleg is nála van.

Ezzel kapcsolatban alaptalanul sérelmezte az alperes a fellebbezésében **P. K.** tanúkenti meghallgatására vonatkozó bizonyítási indítvány elutasítását, mert a 2010. január 19-i levelet követő eseményekről és körülményekről, valamint a felperesi magatartásról és teljesítésekről okiratok állnak rendelkezésre, azok nagy részét éppen **P. K.** írta, ezért tanúkenti meghallgatása erre a tényre vonatkozóan szükségtelen.

Helyesen hivatkozott az alperes a fellebbezésében arra, hogy a vállalkozási szerződés 42. és 43. pontja a szerződés megszüntetésének két önálló jogcímét szabályozta. A vállalkozási szerződés 42. pontja az egyoldalú nyilatkozattal történő szerződés megszüntetését szabályozta azzal, hogy 90 napos felmondási idővel szűnik meg a szerződés, azaz a rendes felmondásra vonatkozik.

A vállalkozási szerződés 43. pontja a szerződés azonnali hatállyal történő felmondását rögzíti, mint szerződés megszüntetési jogcímet, amelyet súlyos szerződésszegésre lehet alapítani.

Egyetértett a Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletének azon indokolásával, hogy a

vállalkozási szerződés 44. pontja elírást tartalmaz, amikor a 43. ponthoz - a szerződés azonnali hatállyal történő felmondásához - a szerződés megszűnéseként a felmondási nyilatkozat kézhezvételét követő 90. napot rögzíti, figyelemmel arra, hogy a vállalkozási szerződés 44. pontja az azonnali hatályú felmondás gyakorlása esetén a felmondási nyilatkozat kézhezvételéhez köti a szerződés megszűnését. Ezt az értelmezést támasztja alá a vállalkozási szerződés 44. pontjának azon rendelkezése is, hogy az azonnali hatályú felmondást tartalmazó nyilatkozat vállalkozó általi kézhezvételének napjával számolnak el a felek egymással, míg a 42. pont szerinti - a szerződés 90 napos felmondási idővel történő megszüntetése esetén - a szerződés a felmondási idő leteltével szűnik meg, az elszámolásra a fentiek az irányadók azzal, hogy az elszámolás napja a felmondási idő utolsó napja.

Az alperes a 2010. március 24-én kelt levelével a felperesi hibás teljesítésre hivatkozással, a vállalkozási szerződés 43. pontjában foglaltak alapján, a vállalkozási szerződést azonnali hatállyal felmondta.

Az alperes fellebbezésben tett állításával szemben a felperesek az alperes 2014. március 24-én kelt rendkívüli felmondásának kézhezvételét követően a 2010. április 1-jén, április 6-án, április 9-én, április 30-án és május 6-án kelt levelekben jogellenes felmondásra hivatkoztak, azaz vitatták a felmondás jogszerűségét.

A felperesek kereseti kérelmei közül a módszertani kutatások és az új szolgáltatási modell fejlesztése tekintetében jogerős részítélet kötelezte az alperest az ezen két tevékenység után járó teljes vállalkozási díj megfizetésére, mivel a beszerzett igazságügyi szakértői, illetőleg eseti szakértői vélemény, valamint a szakértők személyes meghallgatása alapján egyértelműen megállapította az elsőfokú bíróság, hogy a felperesek teljesítése szerződésszerű volt. Ebből pedig az következik, hogy a hibás teljesítésre alapított azonnali hatályú felmondásnak nem volt alapja, azaz a vállalkozási szerződés azonnali hatállyal történő felmondással nem szűnt meg a felmondási nyilatkozat kézhezvételével.

A Ptk. 321. § (1) bekezdése szerint aki szerződésnél vagy jogszabálynál fogva felmondásra jogosult, e jogát a másik félhez intézett nyilatkozattal gyakorolja. A felmondás a szerződést megszünteti.

A Ptk. 321. §-ának (2) bekezdése szerint, ha a felmondás nem azonnali hatályú, a törvényben vagy a szerződésben meghatározott felmondási idő elteltéig a szerződés fennmarad.

A szerződés azonnali hatállyal történő felmondásának a vállalkozási szerződés 43. pontjában rögzített feltétele nem állt fenn, mert az alperes a felperesek szerződésszegését nem bizonyította, ezért a kialakult bírói gyakorlatra tekintettel a szerződésszegésre alapított felmondást a szerződésben kikötött rendes felmondásnak kellett volna tekinteni (BH1992. 189, ...). Mindebből az következik, hogy az alperes a vállalkozási szerződés 42. pontja alapján rendes felmondással - 90 napos felmondási idővel - szüntette meg a szerződést. Erre tekintettel a peres felek közötti szerződés 2010. június 22-én szűnt meg, a felperesek eddig az időpontig végzett munkájukért jogosultak a vállalkozási díjra.

A Pp. 177. § (1) bekezdése szerint, ha a perben jelentős tény vagy egyéb körülmény megállapításához vagy megítéléséhez olyan különleges szakértelem szükséges, amellyel a bíróság nem rendelkezik, a bíróság szakértőt rendel ki. Rendszerint egy szakértőt kell alkalmazni, több szakértőt csak különböző szakkérdések felmerülése esetében lehet kirendelni.

A Pp. 177. § (2) bekezdése szerint a bíróság a szakértői névjegyzékben szereplő igazságügyi szakértőt, szakvélemény adására feljogosított gazdasági társaságot, szakértői intézményt vagy külön jogszabályban meghatározott állami szervet, intézményt, szervezetet rendelhet ki szakértőként. Más szakértő csak ezek hiányában, kivételesen alkalmazható.

A Pp. 177. §-ának (3) bekezdése szerint, ha a felek a szakértő személyében nem állapodnak meg, arról a bíróság dönt. Az utóbbi esetben a feleket a szakértő kirendelése tárgyában - szükség esetén - meg kell hallgatni.

A fenti törvényi rendelkezésekből következően szakértő kirendelésére a fél indítványára akkor kerülhet sor, ha különleges szakértelemre van szükség és ezzel a szakértelemmel az eljáró bíró nem rendelkezik.

A perbeli esetben szakértő kirendelésére szükség volt, mert a vállalkozási szerződésben meghatározott feladatokra tekintettel rendkívül összetett, különleges szakértelemre volt szükség a felek közötti perbeli jogvita elbírálásához. A szakértő kirendelését részben az alperes, részben a felperes indítványozta.

Az alperes a 2011. március 8-án tartott tárgyaláson kérte a szakértő kirendelését annak bizonyítására, hogy a felmondás okaként a módszertani kutatások hibája szolgált.

A felperesek a 9. sorszámú előkészítő iratukban olyan igazságügyi szakértő kirendelését kérte, aki képes a projekt minden lényeges elemét vizsgálni, a vállalkozó által leszállított termékek döntő többségét értékelni, és ezáltal a projekt szerződésben vállalt szakmai célkitűzéseit és elért eredményeit összehasonlítani.

A vállalkozási szerződés szerint a projekt szakmai tevékenységei az alábbiak voltak:

Reklám, marketing, tájékoztatás; vállalatok és magánszemélyek képzése, fejlesztése; képzéshez és fejlesztéshez kapcsolódó előkészítő feladatok; informatikai szolgáltatások; szakmai támogatás, projekt menedzsment. Mivel a projekt elsősorban marketing, reklám, képzés/oktatás tevékenységeket tartalmazó projekt, ezért kérte, hogy az igazságügyi szakértő kiválasztása során olyan gazdasági végzettségű igazságügyi szakértőt jelöljön ki a bíróság, aki minimálisan a felsorolt három szakterületen járatos. További szempontként kérték figyelembe venni, hogy az alperes a foglalkoztatáspolitikai hatósági felelőse, aki az ezen a területen dolgozó szakemberek és vállalkozások egyik legnagyobb megrendelője is. Kérték ezért, hogy a bíróság a szakértő személyének kiválasztásakor legyen figyelemmel erre, és olyan személyt jelöljön ki, aki nincs az alperessel semmilyen függőségi kapcsolatban. A szakértő személyének meghatározásakor legyen figyelemmel arra is, hogy az alperes **H. Á.** személyében olyan magánszakértőt kért fel az álláspontja igazolására, aki a ... titkáráként az ... e területen dolgozó kutatóival rendszeres munkakapcsolatban áll, ezért kérték ezen személyi kör kizárását a kirendelhető szakértők köréből, mert véleményük szerint tőlük független szakvélemény nem várható.

Az alperes a 10. sorszámú előkészítő iratában előadta, hogy a módszertani kutatásokkal kapcsolatos hiba olyan munkatudományi, foglalkoztatáspolitikai és szervezetfejlesztési képzéseket érint, amelyek nem a felperesek által megjelölt szakterületeken jártas szakember, hanem a hibával érintett szakterületeken tevékenykedő igazságügyi szakértő kirendelését teszi szükségessé. Erre tekintettel indítványozta, hogy a bíróság munkatudomány, foglalkoztatáspolitikai és szervezetfejlesztési szakterületen dolgozó igazságügyi szakértőt rendeljen ki.

A Fővárosi Bíróság a 2011. április 19-én kelt 12. sorszámú hivatalos feljegyzésében rögzítette, hogy

a szakértői névjegyzék alapján egyetlen olyan szakértőt talált, **K. Gy.**-öt, aki a perbeli kérdés megítélésére kompetens lehet, azonban a szakértő 2011. május 12-ig nem tartózkodikon.

A 2011. május 16-án kelt 13. sorszámú hivatalos feljegyzés szerint foglalkoztatáspolitikai és munkatudománnyal kapcsolatos szakterületek hiányában a perben eldöntendő szakkérdés vonatkozásában csak a szervezetfejlesztés területén működő igazságügyi szakértő kirendelése jöhet szóba. **K. Gy.** ilyen területen tevékenykedik, azonban 2011 májusától ez a szakterület, mint kategória megszűnt.

Ezt követően 18. sorszámú végzésével az elsőfokú bíróság kirendelte **K. Gy.** igazságügyi szakértőt két érdemi kérdés megválaszolására.

K. Gy. igazságügyi szakértő a 18. sorszámú beadványában előadta, hogy igazságügyi szakértői tevékenysége alapvetően gazdálkodó szervezetek átalakulása, fejlesztése területére terjed ki, ezen több mint évtizedes a szakértői gyakorlata, e tárgykörön belül érintette a foglalkoztatási, munkaügyi kérdéseket is. A per tartalmát képező atipikus munkavállalási kérdésekben és kutatási módszerek kérdésében kellő szakmai tapasztalattal nem rendelkezik, társszakértő felkérésére, bevonására tett kísérletet, amelyet a felkért szakemberek különböző okokból nem vállaltak. Mindezekre tekintettel a szakértői kirendelést kompetencia hiányában nem fogadja el.

A Fővárosi Bíróság 2011. július 18-án kelt 19. sorszámú hivatalos feljegyzése szerint az igazságügyi szakértővel telefonon egyeztetett, aki előadta, hogy a 14. sorszámú végzésben meghatározott kérdések megválaszolására részben rendelkezik kompetenciával, azonban társszakértő nélkül a feladatot nem tudja vállalni. Írásban vállalta megjelölni azt a szakterületet, amelyre a bíróság igazságügyi vagy eseti társszakértőt fog kirendelni.

K. Gy. igazságügyi szakértő a 2011. július 10-én kelt 20. sorszámú beadványában előadta, hogy a társszakértőnek jártasnak kell lennie a munkaügyi képzés, valamint a foglalkoztatás középtávú tervezése témakörökben.

Az elsőfokú iratok között 21. sorszám alatt szerepel a Munkaügyi Szakértők Országos Névjegyzékéről kinyomtatott tájékoztatás.

A Fővárosi Bíróság a 2011. szeptember 12-én kelt 25. sorszámú végzésével **K. Gy.** mellett eseti szakértőként **D. I.**-t és **Sz. I.**-t rendelte ki.

Az alperes a 26. sorszámú előkészítő iratában indítványozta, hogy a bíróság eseti szakértőként a munkatudomány, foglalkoztatáspolitikai és szervezetfejlesztési szakterületen dolgozó eseti szakértőt rendeljen ki.

A Fővárosi Bíróság a 2011. december 5-én kelt 34-I. számú végzésével **Sz. I.** eseti szakértőt - kérelmére - a további szakértői feladatok ellátása alól felmentette.

K. Gy. igazságügyi szakértő és **D. I.** eseti szakértő 39. sorszám alatt 2012. február 8-án terjesztették elő az egyesített szakértői véleményüket, amelynek első oldala tartalmazza, hogy **K. Gy.** okleveles gépészmérnök, gépipari gazdasági mérnök, csődmenedzser, privatizáció, vagyonértékelés, gép, eszköz, berendezés, vállalatátvilágítás, szervezetfejlesztés és mezőgazdasági gépek szakterületen végzett szakértői tevékenységgel. **D. I.** szakközgazdász, vezetésszervezési szakértő, munkaerő-piaci szakértő, ... tanácsadó, a alelnöke, a elnöke, azalelnöke.

Az alperes az igazságügyi szakértői vélemény kézhezvételét követően a 2012. április 4-én kelt 48. sorszámú előkészítő iratában a szakértők kompetenciáját nem vitatta, annak általános megállapításaira és a szakvélemény hiányosságaira hivatkozva kérte az igazságügyi szakértői vélemény kiegészítését.

K. Gy. igazságügyi szakértő és **D. I.** eseti szakértő az egyesített kiegészítő szakértői véleményt 57. sorszám alatt nyújtották be, amelyben megválaszolták az alperes által feltenni javasolt és a bíróság végzésében szereplő 32 kérdést.

A 2012. június 21-én tartott tárgyaláson került sor a szakértők meghallgatására, ekkor merült fel a szakértők kompetenciája.

Ezen a tárgyaláson **K. Gy.** igazságügyi szakértő elmondta, hogy az általuk vizsgált anyag olyan összehasonlításokat, felméréseket tartalmaz, amelyek hazai viszonylatban még nem születtek. **D. I.** eseti szakértő szerint a felperesi feladat röviden az atipikus munkavégzés magyarországi módszereinek a fejlesztése volt.

K. Gy. igazságügyi szakértő előadta, hogy a szervezetfejlesztés ugyan már nem szerepel a nomenklaturában, azonban ehhez ért. A szervezetfejlesztés, mint vizsgálati szempont alapvető egy gazdálkodó szervezet működése szempontjából. Tervezés-vezetés a végzettsége és a szervezetfejlesztés területén is tevékenykedett.

D. I. eseti szakértő elmondta, hogy a munkaerőpiac kapcsán rendelkezik szakértelemmel, egyébként szakközgazdász, azon belül tervezés-vezetés karon végzett. A munkaerő-piaci kérdéssel saját vállalkozásában jelenleg is foglalkozik, olyan munkája van, amelyben atipikus munkavégzés bevezetése a feladata. Az atipikus munkavégzés jellege kapcsán a szakértői minőségéből kifolyóan, amit vizsgálni tudott, illetőleg amihez kell ez a szakértelem, az a háttérmunkák, a nemzetközi kitekintések, illetőleg, hogy mindez a megvalósulás miként illeszkedik a teljes rendszerbe. A munkatudományokkal, foglalkoztatáspolitikával kapcsolatos módszertani kutatásokat már végzett korábban, a Magatartástudományi Közönyben is szerepel ilyen anyag, illetőleg a saját cége lapján is szerepel általa végzett kutatási anyag. Az atipikus foglalkoztatás maga szervezetfejlesztést igényel.

A részítélet meghozatalát követően az elsőfokú bíróság 103. sorszám alatt elrendelte az igazságügyi szakértői vélemény kiegészítését a felperesek által 2010. június 22-ig ténylegesen elvégzett munka ellenértékének és az elmaradt haszonnak a megállapítására.

A Fővárosi Törvényszék a 2013. április 8-án kelt 103-II. sorszámú hivatalos feljegyzésében rögzítette, hogy a szakvélemény kiegészítése elrendelésének időpontjában változatlanul nincs igazságügyi szakértő, aki a foglalkoztatáspolitikai vagy munkaügy terén tevékenykedik.

Az elsőfokú bíróság részítéletének meghozatalát követően a szakértők által készített II. számú egyesített szakértői vélemény elején az egyesített szakértői véleménnyel egyezően a szakértők rögzítették, hogy mely területeken rendelkeznek kompetenciával.

A 2013. december 3-án tartott tárgyaláson a felperesek csatolták a foglalkoztatáspolitikai és munkaügyi minisztérium ügykörét érintő szakterületen tevékenykedő Munkaügyi Szakértők Országos Névjegyzékét, amely szerint **D. I.** munkaerő-piaci tanácsadás, munkaszociológia és személyügyi szakértés területén rendelkezik szakértelemmel.

Az elsőfokú bíróság 21. sorszám alatt ugyanezt a névjegyzéket csatolta az iratokhoz. A felperesek által a 2013. december 3-án tartott tárgyaláson 16/F/1 alatt csatolt.... szerint **D. I.** mindhárom

szakterületre 2008. december 18-ától rendelkezik engedéllyel.

A megjelölt szakterületen belül a munkaerő-piaci tanácsadáshoz az alábbiak tartoznak:

- 1.) Foglalkoztatási folyamatok, a munkanélküliség vizsgálata,
- 2.) A munkaerő-piaci elemzés,
- 3.) A munkaerő prognózisok kidolgozása,
- 4.) A foglalkoztatáspolitikai koncepció kialakítása,
- 5.) A munkaerő-piaci információs rendszer fejlesztése,
- 6.) A hátrányos helyzetű rétegek munkaerő-piaci reintegrációs programjának kifejlesztése, hatásuk mérése,
- 7.) A foglalkoztatási rehabilitáció fejlesztése.

A munkaszociológia szakterülethez az alábbi részterületek tartoznak:

- 1.) A szervezetek hierarchikus információs és döntési rendszere,
- 2.) A munkaszociológia funkcióinak vizsgálata,
- 3.) A bérezés és az ösztönzés szociológiai kérdései,
- 4.) A szociológiai kutatás.

A személyügyi szakértés szakterületéhez az alábbi részterületek tartoznak:

- 1.) Munkaerőgazdálkodás,
- 2.) Szervezeti és vezetési kultúra fejlesztése,
- 3.) Személyzet (munkaerő) fejlesztés,
- 4.) Személyiségépítő tréningek,
- 5.) Szociális jóléti tevékenység,
- 6.) Szervezeti kommunikáció,
- 7.) Személyügyi költséggazdálkodás.

A 2014. január 23-án tartott tárgyaláson a szakértők a kompetenciájukkal kapcsolatban az alábbi nyilatkozatot tették:

K. Gy. igazságügyi szakértő elmondta, hogy a szervezetfejlesztés komplex terület, a foglalkoztatáspolitikai, munkaügyi kérdéseket **D. I.** dolgozta ki. A teljesítés hányada és az, hogy ehhez milyen díjtételek kapcsolhatók, a szakismeretük alapján eldönthető kérdés volt. Az előző szakvéleményben az alapszerződés alapján már mérlegelték a hibás, illetőleg hibátlan teljesítést, ehhez képest az utóbbi kirendeléskor a feladatuk a teljesítés mértéke és az ahhoz tartozó díjtartozás eldöntése volt, amihez egyéb speciális szakismeret nem szükséges.

D. I. elmondta, hogy minden magyarországi tanácsadó szervezettel kapcsolatban áll és tőlük betekintést tudott nyerni, a díjtételekre vonatkozóan innen szerezte be az ismereteit, így pl. az ... díjtételeit, a ... díjszabásait is be tudta szerezni, amelyeknek a feldolgozását és a végső konklúzió kialakítását **K. Gy.** végezte.

Az alperes az elsőfokú eljárás alatt folyamatosan változtatta azon álláspontját, hogy a kirendelt szakértőnek milyen területen kell jártasnak lennie.

A 2011. február 7-i 6. sorszámú előkészítő iratában foglalkoztatáspolitikai és szervezetfejlesztési szakterületen dolgozó igazságügyi szakértő kirendelését kérte.

A 2011. március 31-én kelt 10. sorszámú előkészítő iratában munkatudomány, foglalkoztatáspolitikai és szervezetfejlesztési szakterületen dolgozó igazságügyi szakértő kirendelését indítványozta.

A 2012. november 8-án tartott tárgyaláson a kompetencia problémára utalva előadta, hogy **K. Gy.** nem rendelkezik módszertani kutatások területén szakértői jogosítvánnyal, **D. I.** igen, de neki nincs

szakmai tapasztalata az atipikus foglalkoztatásról.

A 2012. december 17-én kelt 85. sorszámú előkészítő iratában előadta, hogy megítélése szerint a hiba olyan munkatudományi, foglalkoztatáspolitikai és elvi jellegű szervezetfejlesztési kérdéseket érint, melyek a hibával érintett szakterületeken tevékenykedő igazságügyi vagy eseti szakértő kirendelését teszik szükségessé. Előadta, hogy amennyiben az igazságügyi szakértők névjegyzékében továbbra sem található munkatudomány, foglalkoztatáspolitikai és szervezetfejlesztési szakterületeken működő szakértő, indítványozta, hogy a keresse meg a bíróság a perben felmerülő és a felmondás alapjául szolgáló tudományos és elméleti kérdések megvizsgálása érdekében, mert itt munkatudományi szakterületek elismert szakértői dolgoznak.

A részítélet elleni fellebbezésében az alperes azt kifogásolta, hogy a kirendelt szakértők egyike sem rendelkezik a jogvita tárgyát érintő munkatudományi, azaz az atipikus foglalkoztatási formákra vonatkozó módszertani kutatások területén szerzett elméleti és tudományos tapasztalattal, szakismerettel.

A per tárgyalásának felfüggesztését követően új számra került ügyben az alperes a 2013. november 28-án kelt 14. sorszámú előkészítő iratában továbbra is sérelmezte, hogy a kirendelt igazságügyi szakértő nem rendelkezik a szükséges - oktatási és tananyag készítési, rendezvényszervezési és lebonyolítási, kommunikációs és marketing tevékenységre, informatikai fejlesztésekre - szakértői kompetenciával. Álláspontja szerint továbbra is jogsértő az eseti szakértő kirendelése, figyelemmel arra, hogy a felmerülő szakkérdések mindegyikére lehetőség lett volna igazságügyi szakértő kirendelésére.

Az eljárás félbeszakadását követően ismételten új számra került perben az alperes a 2015. június 10-én kelt 3. sorszámú előkészítő iratában az oktatási és tananyag készítési, rendezvényszervezési és lebonyolítási, kommunikációs és marketing tevékenység, valamint informatika szakterületeket jelölt meg olyannak, amelyre **K. Gy.** igazságügyi szakértő nem rendelkezik szakértői kompetenciával, ezért ezekre a területekre igazságügyi szakértők kirendelését kérte.

A vállalkozási szerződésben és annak mellékleteiben szereplő feladatok elvégzésének vizsgálata a tényleges teljesítés mértékének megállapítása valóban olyan összetett szakértelmet igényel, amellyel egy szakértő biztosan nem rendelkezik.

Az elsőfokú eljárás irataiból egyértelműen megállapítható, hogy a speciális vizsgálódási területekre is tekintettel az elsőfokú bíróságnak nehézséget okozott az igazságügyi szakértő kirendelése. **K. Gy.** igazságügyi szakértő a kirendelésekor a 18. sorszámú beadványában rögtön jelezte, hogy mely területekre nem rendelkezik kompetenciával, és a 20. sorszámú beadványában maga kérte társszakértő kirendelését az általa meghatározott területekre.

Az igazságügyi szakértői tevékenységről szóló 2005. évi XLVII. törvény (Isztv.) 13. § (4) bekezdésének b) pontja szerint a szakértő köteles a tudomására jutásától számított 5 napon belül közölni a kirendelő hatósággal, ha a feltett kérdések megválaszolása egészben vagy részben nem tartozik azon szakismeretei körébe, amelyekben a szakértő a rá irányadó szabályok szerint jogosult eljárni; a d) pont szerint a vizsgálat elvégzéséhez más szakértő igénybevétele is szükséges.

Az Isztv. 2. § (3) bekezdése szerint szakértő hiányában a szakértői feladat ellátására megfelelő szakértelemmel rendelkező eseti szakértő is igénybe vehető. Az eseti szakértő jogaira és kötelezettségeire e törvény rendelkezéseit kell megfelelően alkalmazni.

A jogszabályi rendelkezésből következően a szakismeret hiányáról - a kirendelő végzésben feltett

kérdések alapján - az igazságügyi szakértőnek kell nyilatkoznia, ez az ő kötelezettsége. **K. Gy.** igazságügyi szakértő ennek megfelelően járt el, más szakértő igénybevételét kérte, és meghatározta azokat a szakterületeket, amelyekre nem rendelkezik kellő szakismerettel.

Az elsőfokú bíróság két alkalommal felvett hivatalos feljegyzése szerint **K. Gy.** igazságügyi szakértő által megjelölt szakterületekre igazságügyi szakértőt a névjegyzékben nem talált, ezért a Pp. 177. § (2) bekezdése és az Isztv. 2. § (3) bekezdése alapján az elsőfokú bíróság megalapozottan rendelte ki az eseti szakértőt. **K. Gy.** igazságügyi szakértő és **D. I.** eseti szakértő a 2012. június 21-én tartott tárgyaláson egybehangzóan úgy nyilatkoztak, hogy más szakértői kompetenciára a feltett kérdés eldöntése szempontjából nincs szükség.

A részítélet meghozatalát követően a 2013. február 26-án tartott tárgyaláson az alperes úgy nyilatkozott, hogy az összecszerűség megnyugtató eldöntése tekintetében az igazságügyi és az eseti szakértő nem rendelkezik megfelelő szakértelemmel. Hivatkozott arra is, hogy a bíróság jegyzőkönyvön kívül kérdezte meg a szakértőket a szakértői vélemény előadása, illetőleg annak szóbeli megvitatását követően, hogy rendelkeznek-e az összecszerűség tekintetében szakértelemmel, és ott a bíróság egy nemleges választ kapott.

Az alperes jogi képviselője a másodfokú tárgyaláson is úgy nyilatkozott, hogy a szakértőknek ez az előadása jegyzőkönyvben nem került rögzítésre, a jegyzőkönyv kiegészítését ezzel kapcsolatban nem kérte egyrészt azért, mert ezt a felperesek sem vitatták, másrészt azért, mert álláspontja szerint a szakértőknek nem volt kompetenciájuk az összecszerűség vizsgálatára.

A Fővárosi Ítéltábla az alperes állítását a fentiekkel kapcsolatban nem tudta figyelembe venni, mert az elsőfokú eljárásban erre vonatkozóan semmilyen adat nem szerepelt, a 103. sorszámú szakértői vélemény kiegészítését elrendelő végzés kézhezvételét követően a szakértők nem nyilatkoztak úgy, hogy nem rendelkeznek kompetenciával az összecszerűség kérdésében. Az elsőfokú bíróság a 103. sorszámú szakértői vélemény kiegészítését elrendelő végzésében felhívta az igazságügyi szakértőt, valamint a kirendelt szakértőt, hogy amennyiben a kérdések vagy azok valamelyikének megválaszolásához igazságügyi könyvszakértő kirendelését tartják szükségesnek társszakértőként, ezt a körülményt a bíróság felé jelezzék. Az elsőfokú bíróság ezen végzésének kézhezvételét követően sem az igazságügyi szakértő, sem az eseti szakértő nem kérte igazságügyi könyvszakértő kirendelését.

Az alperes az elsőfokú eljárás alatt végig vitatta az eljáró szakértők kompetenciáját, azonban általa megnevezett igazságügyi szakértő kirendelésére vonatkozóan indítványt nem terjesztett elő. Az alperes által az elsőfokú eljárásban a ... kirendelésére vonatkozó bizonyítási indítványnak az elsőfokú bíróság helyesen nem adott helyt, figyelemmel arra, hogy **H. Á.**, aki a peres eljárást megelőzően, 2010. november 19-én, az ügyben magánszakértői véleményt készített az alperes részére és a 2011. március 8-i tárgyaláson úgy nyilatkozott, hogy a megbízást az alperesi jogelődől a munkáltatóján keresztül kapta. Előadta, hogy atitkára, azonban munkaügyi kutatásokkal ez a bizottság nem foglalkozik. Mindebből az is következik, hogy a-tól - annak esetleges kirendelése esetén - elfogulatlan szakvélemény nem várható.

Pergazdaságossági szempontból is indokolt volt a már eljáró szakértőket az összecszerűsége is kiterjedően szakvélemény adására kirendelni, mivel a szakértők az alap szakvéleményben valamennyi termékcsoporthoz az esetleges hibás teljesítést vizsgálták.

Mindezekre tekintettel a Fővárosi Ítéltábla megállapította, hogy az elsőfokú bíróság a szakértő kirendelése során eljárási szabálysértést nem követett el, továbbá a két szakértő együttesen

rendelkezik azzal a szakismerettel, ami a szakértőt kirendelő végzésben és a szakértői vélemény kiegészítését elrendelő végzésben megfogalmazott kérdések megválaszolásához szükséges, amelyből következően az alperesnek a fellebbezésében a szakértőkkel kapcsolatosan előterjesztett formai kifogásai alaptalanok.

A szakértők az egyesített szakvéleményük 4. oldalán rögzítették, hogy eljárásuk során áttanulmányozták a per iratait, valamint a mellékelte és kapcsolódó iratok teljes anyagát, kiindulási alapként a per tárgyát képező szerződéseket vették figyelembe. A szakértőt kirendelő 14. sorszámú végzés szerint a szakértőnek a perbeli iratok áttanulmányozását követően kellett a kérdésre választ adniuk. Az egyesített szakértői vélemény 6. oldala szerint internetezés, levelezés formájában a felperestől 2011. október 22-én, november 11-én, november 22-én és december 2-án, az alperestől 2011. október 22-én és november 11-én kértek adatokat. Az egyesített szakértői vélemény 6. oldala szerint 2011. december 7-én az I. rendű felperes irodájában tartottak konzultációt, ahol a kérdések megválaszolásához tartozó iratanyag megküldését kérték: a vállalkozási szerződésben rögzített 7. Módszertani kutatások feladat teljesítése érdekében végzett interjúk kérdőíveit, személyes interjúk alanyainak és kapcsolattartó személyeknek a listáját, elérhetőségét. Ezen kívül betekintést kértek az I. rendű felperes kezdeményezésében való szervezetfejlesztési tevékenység tényének módjára, módszerére és formájára vonatkozóan. Az egyesített szakértő vélemény 7. és 8. oldalán felsorolták, hogy a felperestől és az alperestől milyen kiegészítő anyagokat kaptak. Az alperes az elsőfokú eljárásban a 2012. március 29-i és 2013. január 8-i tárgyaláson, a 2012. december 28-i, 2013. január 7-i és 2013. november 23-i előkészítő iratában sérelmezte, hogy a szakértők kizárólag a felperesek számára biztosították a konzultáció lehetőségét.

A 2012. március 29-én tartott tárgyaláson a felperesek jogi képviselője előadta, hogy valóban volt közvetlen konzultáció a szakértők és a felperes között azzal, hogy a szakértők a szolgáltatott iratanyag kibővítése, kiegészítése érdekében keresték meg mindkét felet, illetőleg volt egy felhívás, egy felkérés személyes konzultációra is külön-külön. Ugy tudja, hogy ezzel a lehetőséggel az alperes nem élt. Az alperes jogi képviselője ezt követően azt adta elő, hogy a szakértők valóban kértek be iratanyagot tőlük, illetőleg volt egy ilyen utalás, hogy majd személyes konzultációt lehet, hogy kezdeményezni fognak, azonban ilyenre az alperessel ténylegesen nem került sor.

Az alperes által a 2013. január 7-én kelt 88. sorszámú előkészítő iratának A/22 számú melléklete - a szakértő alperesi jogi képviselőnek küldött e-mail - tartalmaz utalást egy esetlegesen tervezett személyes egyeztetésre, azonban a szakértők személyes konzultációt nem tartottak szükségesnek, hanem az alperessel folytatott levelezést követően az általa megküldött anyagokat elegendőnek találták.

Az Iszvtv. 14. § (1) bekezdése szerint a szakértő a kirendelő hatóságtól, valamint a felektől a szakvélemény elkészítéséhez szükséges további adatok, felvilágosítás közlését, iratok, vizsgálati tárgyak rendelkezésre bocsátását kérheti.

A szakértők ezen törvényi rendelkezésnek megfelelően jártak el, amikor e-mailben a szakértői vélemény adásához szükséges további iratanyag rendelkezésre bocsátását kérték a peres felektől. A szakértők által a felpereseknek küldött e-mailekről, annak tartalmáról az alperesnek is tudomása volt, részére azokat a szakértők megküldték, amit igazol az is, hogy a 88. sorszámú alperesi előkészítő irat mellékleteként maguk csatolták azokat. Ezen kívül a 2013. január 8-án tartott tárgyaláson a felperesek jogi képviselője 90/F/2 szám alatt átadás-átvételi jegyzőkönyvet csatolt, amely a 2011. december 7-én tartott egyeztető tárgyalásról készült, annak egy példányát a bíróság az alperes jogi képviselője részére átadta, ebben szerepeltek a szakértőknek átadott dokumentumok.

A Fővárosi Ítéltábla álláspontja szerint - az alperes állításával szemben - a szakértők sem a pártatlanság, sem az egyenlő bánásmód elvét nem sértették meg azzal, hogy az I. rendű felperesnél 2011. december 7-én a szakértők részvételével tartott egyeztetésen az alperes nem vett részt. Sem a szakértők ezen eljárása, sem a szakértők alperes által állított kompetenciájának hiánya miatt az alperes a szakértők kizárására vonatkozó indítványt nem terjesztette elő, amely tény az alperes a másodfokú eljárásban is megerősített.

Alaptalanul sérelmezte az alperes a fellebbezésében azt, hogy nem ismeri azt az iratanyagot, amelyet a szakértők a felperesektől kaptak, ezért nem tudták ellenőrizni azt sem, hogy a vizsgált iratok megegyeznek-e az alperes által a teljesítés során átvett iratokkal.

Az egyesített szakértői vélemény 7. és 8. oldalán a szakértők felsorolták, hogy mely iratokat kapták a felperesektől és mely iratokat az alperestől. A 2011. december 7-én készült átadás-átvételi jegyzőkönyvben felsorolták azokat a dokumentumokat, amelyeket az I. rendű felperes ügyvezetője átadott a szakértőknek. A 2012. június 21-én tartott tárgyaláson az alperes által beazonosítani nem tudott és általa konkrétan hivatkozott okiratokkal kapcsolatban **K. Gy.** igazságügyi szakértő a 2011. augusztus 6-án kelt 67. sorszámú beadványában a Telework teljesítések jegyzékével, a szolgáltatási portfóliájával, az interjú alanyok listájával, a konzorciumban résztvevő cég közreműködői módszertani anyagával kapcsolatban konkrétan felsorolta, hogy azok mit tartalmaznak és előadta, hogy azokat kérésre kapták meg a felperes jogi képviselőjétől. Ezeket a forrásokat két példányban CD lemezen a beadványához mellékelte. A 2012. szeptember 11-én tartott tárgyaláson ez az irat ismertetésre került. A 2012. június 21-én tartott tárgyaláson a felperesek jogi képviselője is hivatkozott a szakértőknek küldött CD-re, és vállalta, hogy ezt az anyagot az alperes részére megküldi, hogy összehasonlíthassa a keresetlevél mellékletét képező, illetőleg a szakértők részére megküldött anyaggal.

A felperesek a 2012. december 28-án kelt 86. sorszámú előkészítő iratuk F/1 számú mellékleteként csatolták 2009. szeptember 30-ától 2010. június 24-ig terjedő időszakra az egyes termékek kézbesítésére vonatkozó adatokat, és az azokhoz kapcsolódó kézbesítési igazolásokat. Ezen kívül az alperes 2013. január 7-én kelt 88. sorszámú előkészítő iratának mellékletét képező, a szakértővel folytatott levelezésből kiderül, hogy **K. Gy.** a 2011. november 11-i e-mailben a szerződés felmondásának napjáig, azaz 2011. március 24-ig, beérkezett tanulmányok megküldését kérte az alperestől. Az alperes és a szakértők is úgy nyilatkoztak, hogy ezeket az iratokat a szakértők részére megküldte. Az alperes a másodfokú eljárásban maga nyilatkozott úgy, hogy 2013. december 31-én a felperesektől pendrive-on is kapott anyagot, amin több száz irat van.

Mindezekre tekintettel az alperes megalapozatlanul hivatkozott a fellebbezésében arra, hogy nem ismeri azt az iratanyagot, amelyet a szakértők a felperesektől kaptak, amivel azok ellenőrzésére megvolt a lehetősége. Az alperesnek az elsőfokú eljárásban elektronikus úton átadott anyag és a vállalkozási szerződés teljesítése során az alperes részére átadott iratok összehasonlításának lehetősége fennállt, azonban az elsőfokú eljárás során egyetlen alkalommal sem jelezte az alperes azt, hogy konkrétan mely iratokat vizsgáltak a szakértők, amelyeket a részére az alperes a szerződés fennállása alatt nem adott át.

A Fővárosi Ítéltábla álláspontja szerint az alpereseket semmilyen hátrány nem érte azzal, hogy a szakértők személyesen nem konzultáltak vele, figyelemmel arra is, hogy egyesített szakértői vélemény első kiegészítésére kizárólag azért került sor, hogy abban a szakértők az alperes által feltett 32 kérdésre válaszoljanak; a II. számú egyesített szakértői vélemény - amelyben a szakértők a felperesek által ténylegesen elvégzett munkát vizsgálták - követően a szakvélemény kiegészítésére, amely a III. számú egyesített szakértői vélemény, a szakértők az alperes által feltenni javasolt és a bíróság által feltett 26 kérdést válaszolták meg.

Mindezekre tekintettel a Fővárosi Ítéltábla is megalapozatlannak tartotta az alperesnek a perben kirendelt szakértőkkel szemben előterjesztett formai kifogásait.

A II. számú egyesített szakértői vélemény szerint a szakértők vizsgálták az egyes termékcsoportok teljesülésének szerződésszerűségét, szakmai tartalmát, minőségét, a teljesítés százalékos értékeit, amelyeket a szakvélemény végén összefoglaló táblázatba foglaltak. Az egyes termékek elemzését a szakvéleményben termékenként végezték el, amelynek során áttekintették a szerződéses feltételeket, vizsgálták a felperes teljesítésének szerződésszerűségét és a tényleges teljesítés tartamát. Ezt követően külön vizsgálták, hogy a felperes teljesítése megfelelt-e a szerződéses feltételeknek. Áttekintették, hogy a teljesítés konkrétan mit tartalmaz, a szerződésben szereplő teljesítendő mennyiségből mennyi teljesült és ebből a mennyiségből mennyi minősül szerződésszerűnek.

A vállalati kapcsolatfelvétel terméknél a szerződéses feltételek teljesülését a havi előrehaladási jelentések, a szervezetek adatai, a tanácsadói jelentések, alap dokumentumok és projekt előrehaladási jelentés alapján vizsgálták a szakértők.

A szervezet átalakításban résztvevő vállalati kör meghatározása terméknél az összefoglaló projekt előrehaladási jelentéseket, a havi minőségbiztosítási jelentést, a részletes auditot és 31 db vállalatra vonatkozó kérdőívet vizsgálták.

A ... termékcsoporthoz a ... igénybejelentő űrlapokat, a ... bemutatására az előrehaladási jelentést és az álláskereső magánszemélyek számát vizsgálták a teljesítésnél.

A szervezetfejlesztési program megvalósításánál a 12 darab munkaerőigény bejelentőlapot, az összefoglaló projekt előrehaladási jelentéseket, a havi minőségbiztosítási jelentéseket és 31 darab vállalatra nézve a tanácsadói jelentéseket vizsgálták.

A ... tananyagfejlesztés terméknél magát a tananyagot, a tananyag fejlesztését bemutató tréninget, a projekt előrehaladási jelentést és a modulokra bontott tananyagot vizsgálták a szakértők.

Az e-learning megoldás és elektronikus tananyag termékcsoporthoz a havi projekt előrehaladási jelentéseket és az e-learning tananyagot vizsgálták a szakértők.

Konferenciák, rendezvények termékkörnél a részvételi íveket, a visszaigazoló lapokat, a fotódokumentációt, az előadás megtartását tanúsító igazolásokat és a megtartott előadások prezentációs anyagát vizsgálták a szakértők.

A kommunikációs feladatok termékkörnél a teljesítés igazolásánál a fotódokumentációt, a jelenléti íveket, a sajtóközleményeket, a PR cikkeket, rádiófelvételeket, rádióinterjúkat, elektronikus portált, részvételi íveket, visszaigazoló lapokat, előadások hanganyagát, megtartott előadások prezentációs anyagát, képzési terveket, kiadványokat, mintadokumentumokat, kommunikációs kampánytervet, kreatív anyagokat, kreatív terveket, havi összefoglaló jelentéseket, heti előrehaladási jelentéseket, összefoglaló projekt előrehaladási jelentéseket, havi minőségbiztosítási jelentéseket, összefoglaló előrehaladási jelentéseket és a ... teljesítések jegyzéke táblázatát vizsgálták a szakértők.

Az informatikai támogatásnál a teljesítést igazoló dokumentumoknál a havi összefoglaló jelentéseket az informatikai részprojekt support tevékenységről, a heti előrehaladási jelentéseket, az összefoglaló projekt előrehaladási jelentéseket és a havi minőségbiztosítási jelentéseket vizsgálták a szakértők.

A szakmai támogatás elnevezésű termékcsoporthoz a teljesítést igazoló dokumentumoknál az összefoglaló projekt előrehaladási jelentéseket és a havi minőségbiztosítási jelentéseket vizsgálták a szakértők.

A szakértők a II. számú egyesített szakértői véleményükben rögzítették, hogy a szerződésszerűség megítélése szempontjából elsősorban a leginkább lényeges dokumentumokat vizsgálták, de áttekintették az összes, a teljesítések szerződésszerűségét meghatározó dokumentumokat is.

Mindezekre tekintettel alaptalan az alperesnek az az állítása, hogy a szakértők többnyire csak az előrehaladási jelentésekből vizsgálták a felperesek teljesítését.

A Pp. 164. § (1) bekezdése alapján a felpereseket terhelte annak bizonyítása, hogy ténylegesen milyen mennyiségű munkát végeztek el. Erre tekintettel az iratokat a szakértők részére a felpereseknek kellett átadni. A teljes iratanyag rendelkezésre bocsátását a szakértők az alperestől is kérték e-mailben, az alperes a válaszában a kb. 10 fm-nyi terjedelemre hivatkozással felajánlotta az iratok helyszíni megismerését, esetleg a teljes iratanyag fénymásolását azzal, hogy az rendkívül időigényes és költséges.

A szakértők a válaszukban végül a 2010. március 24-ig történt felperesi teljesítések megküldését kérték, amelyet az alperes - általa is megerősítve - megküldött a szakértőknek. Az alperes a 2010. március 24-ét követő teljesítésekre maga adta elő, hogy megpróbálta a felpereseknek azokat visszajuttatni, akik az átvételt megtagadták, ezért az a felelős őrizetében van. Mindez pedig azt jelenti, hogy az alperesnek tudomása volt arról, hogy a szakértők milyen iratokat vizsgálnak, továbbá az elsőfokú eljárásban azon túlmenően, hogy végig vitatta a szakértők által átvett iratokat, pontosan soha nem jelölt meg olyan, a szakértők által vizsgált dokumentumokban szereplő munkarészt, amely korábban ténylegesen átadásra, teljesítésre nem került a felperesek részéről, és nem hivatkozott az általa teljesítésként átvett iratanyag és a szakértők által vizsgált iratanyag közötti konkrét különbségre.

Helyesen hivatkoztak a felperesek a fellebbezésükben arra, hogy az alperes által a fellebbezésében hivatkozott szűrőpróbaszerű ellenőrzés a 12. és 13. termékcsoportokra vonatkozhatott, amire **K. Gy.** igazságügyi szakértő a 2014. január 23-án tartott tárgyaláson az alábbiakat adta elő:

„A ténylegesen elvégzett felperesi teljesítés felmérhető volt az adatok alapján. Ott, ahol a ténylegesen elvégzett teljesítés írott anyaga nem állt rendelkezésünkre, ott támaszkodni tudtunk pl. a felperes által megküldött anyaghoz képest annak szűrőpróbaszerű leellenőrzésére, gondolok itt a munkahely teremtésre. Egyes vállalatoknál visszakérdeztünk és azt tapasztaltuk, hogy valóban megtörtént a teljesítés. Tízezres nagyságrendű teljesítésről van szó, illetőleg ilyen mennyiségről nem lehet mindegyiket visszaellenőrizni. Ehhez képest pl. a konferenciák esetében az előadások anyaga kikereshető, visszakereshető volt és pl. ez alapján tudtunk dönteni a teljesítés megtörténtéről, illetőleg azt meg tudtuk ítélni. A tízezres nagyságrend az az oldalszám, ami alapján a visszaellenőrzést el kellett volna végezni, és ez nem volt lehetséges.”

A II. számú egyesített szakértői véleményből megállapítható, hogy a 12. és 13. termékcsoportoknál a szűrőpróbaszerű ellenőrzésen kívül egyéb dokumentumok alapján is vizsgálták a szakértők a felperesi teljesítést, a szűrőpróbaszerű ellenőrzés elfogadott módszer, ezért annak szakértők általi használatát alaptalanul sérelmezte az alperes.

Az alperes fellebbezésében kiemelt hiányosságokkal kapcsolatban a Fővárosi Ítélet tábla az alábbiakat állapította meg.

A II. számú egyesített szakértői véleményből a munkaerőigény bejelentő lapokkal kapcsolatban az alperes a fellebbezésében csak egy fél mondatot idézett, az a szövegkörnyezetből kiragadásra került. A II. számú egyesített szakértői vélemény 10. oldalán a 13. számú terméknél a szakértők idézték a végleges ajánlatot, amely szerint „Elvárás: szervezetfejlesztési folyamat végigvitele és részletes audit készítése 30 nagyvállalkozásnál. A tanácsadási folyamat által érintett munkahelyek alkalmassá váljanak a rugalmas munkavégzésre. A vállalatok teljes körű együttműködést vállaljanak, biztosítsák a program esettanulmányként történő feldolgozását, különböző rendezvényeken történő bemutatását. Az ajánlattevő közreműködésével és ehhez kapcsolódóan legalább 1500 atipikus munkahely feltárása (19. oldal 2.5.4.3. pont - ez az előírás nemcsak a jelenleg tárgyalt 13.

terméksorra, hanem a 17.-re is vonatkozik)."

A vállalkozási szerződés 3. számú melléklete szerint a 12. és 13. feladatcsoportnál az igazolás módjaként nem került megjelölésre a munkaerőigény bejelentőlap, hanem a 12. feladatcsoportnál, azaz a vállalati kapcsolatfelvételnél, a feladatarányos teljesítését igazoló dokumentumot (elérést alátámasztó jegyzőkönyv vagy emlékeztető, tanácsadói jelentés) a 13. terméknel részletes auditot írtak elő a felek. Ezzel egyezően a szakértők a teljesítést igazoló dokumentumok körében, többek között, a részletes auditot és a szakvéleményben felsorolt vállalatra vonatkozó kérdőívet vették figyelembe. A 13. terméknel a termék szakmai tartalmának rövid leírásaként az alábbiak szerepelnek: 30 nagyvállalat foglalkoztatási helyzetének feltérképezése, részletes audit elkészítése, amely legalább 1.500 munkahelyet érint. Az 1.500 darab munkahely feltárása az, amely megjelenik a 13., 17. és 20. terméknel.

A 2014. január 23-án tartott tárgyaláson **K. Gy.** igazságügyi szakértő az alperes jogi képviselőjének kérdésére előadta, hogy „A munkahelyi feltárás esetén a 12. és 13. termékcsoporthoz a munkaerőigény bejelentő lapokat vizsgáltuk, azzal egyetértünk, hogy ezek vizsgálata szükséges. Jegyzőkönyveztük mindig azt a szakértői véleményben, hogy mi alapján ítéltük meg a teljesítést, valamennyi termékcsoporthoz ezt rögzítettük. Ismételt kérdésre, hogy vizsgáltuk-e vagy sem a munkaerőigény bejelentő lapokat azt tudom mondani, hogy a törzsanyagot 1,5 éve láttam, ezért nehéz a kérdésre válaszolni, ugyanakkor meggyőződésem, hogy a 3. számú mellékletben az igazolás módja lefektetett, és mi ennek megfelelően néztük a teljesítést, illetőleg a teljesítést igazoló dokumentumokat így vettük figyelembe."

A III. számú egyesített szakértői vélemény szerint a munkaerőigény bejelentés a 17. és 20. termékek esetében volt előírt igazolási mód. Megerősítették, hogy a 12. és 13. feladatcsoportok teljesítése a vállalkozási szerződés alapján szerződésszerű volt és épített a módszertani kutatások eredményeire.

A 2015. május 12-én tartott tárgyaláson **K. Gy.** igazságügyi szakértő az alperes jogi képviselőjének kérdésére úgy nyilatkozott, hogy „Fenntartom, hogy a 17. és 20. termékcsoporthoz volt előírt igazolási mód a munkaerőigény bejelentés." Ezen a tárgyaláson fenntartotta az írásbeli válaszát, ami egyértelműen az volt, hogy a 17. és 20. feladatcsoport elkészítésénél került sor a munkaerőigény bejelentő lapok vizsgálatára.

Mindebből pedig az következik, hogy a szakértőknek a munkaerőigény bejelentő lapok körében tett nyilatkozatai nem ellentmondásosak, egyértelműen azt adták elő mind írásban, mind szóban, hogy a 17. és 20. terméknel vizsgálták a munkaerőigény bejelentő lapokat, amit alátámaszt a vállalkozási szerződés 3. számú melléklete is.

A vállalkozási szerződés 3. számú melléklete a 17. terméknel - 30 szervezetfejlesztési program megvalósítása -, valamint a 20. termékcsoporthoz - program - a teljesítések igazolásaként többek között az állásfeltárás igazolására a Munkaügyi Központok kirendeltségeihez beküldött munkaerőigény bejelentő lap hiteles másolatát jelölték meg.

A 17. számú terméknel a 3. számú egyesített szakértői vélemény rögzítette, hogy „A tanácsadói jelentés II. űrlap a felek által előírt dokumentálási mód, amely a szerződésben meghatározott teljesítéseket igazolja. A konkrét munkaerőigény bejelentő lap egy hivatalos dokumentum, amely alperesnek is rendelkezésére áll. A szakértői vélemény 20. oldalán bemutattuk, hogy a Munkaügyi Központok kirendeltségeihez beküldött munkaerőigény bejelentő lap hiteles másolatairól van szó, amelyet a szerződés értelmében alkalmaztak a felek. Ezek a dokumentumok talán a „legkonkrétabbak", hiszen szerepel rajtuk felperes és a Munkaügyi Központok érkeztető bélyegzője,

alperesi munkatárs aláírása."

A részteljesítés elismerésének feltétele a szerződés szerint a Munkaügyi Központok kirendeltségeihez beküldött munkaerőigény bejelentő lap hiteles másolatának bemutatása volt. A felperes a szerződés hatálya alatt 159 darab munkaerőigényre vonatkozó bejelentőlapot mellékelte a teljesítéshez, amely az előírt 1.500 darabnak a 10,6 %-a.

A III. számú egyesített szakértői vélemény egyértelműen rögzíti, hogy nem igaz, hogy a 13. feladat elvégzését munkaerőigény bejelentőlappal kellett igazolni, ez a feltétel a 17. és 20. termékek esetében áll fenn.

A III. számú egyesített szakértői vélemény szerint az ajánlati dokumentáció 2.5.4.1. pontja is világosan fogalmaz, a felpereseknek közvetlenül 3.000 atipikus munkahely feltárása volt a feladatuk, ezt a következő két pontban kifejti, 1.500 a 17., 1.500 a 20. termék teljesítésénél volt előírás.

Mindez pedig azt jelenti, hogy a vállalkozási szerződés 63. pontja szerinti értelmezésre tekintettel az 1. és a 3. számú melléklet között nincs eltérés, a 3.000 atipikus munkahelyi feltárás a 17. és 20. feladathoz tartozott, a munkaerőigény bejelentő lapok vizsgálatára a 12. és 13. feladatcsoportnál nem volt szükség.

A II. számú egyesített szakértői vélemény szerint a vállalati kapcsolatfelvétel fő dokumentuma a tanácsadói jelentés, amelynek célja, hogy bemutassa az érintett szervezetek foglalkoztatási helyzetét, a felmerült igényeket, és igazolja, hogy az érintett szervezet megismerte az ... szolgáltatási portfólióját. A jelentéseket a kapcsolódó tevékenység igazolásaként az adott hónapra vonatkozóan küldték meg az alperes részére. A felperesek különböző kommunikációs eszközök segítségével 1.702 szervezettel létesítettek kapcsolatot.

Az alperes a fellebbezésében arra helyesen hivatkozott, hogy nem a tanácsadói jelentés volt a vállalt eredmény, hanem a vállalati kapcsolatfelvétel egyik igazolásának módja volt. Ez azonban nem változtat azon a tényen, hogy a kirendelt szakértők vizsgálták a tanácsadói jelentéseket és abból vonták le a következtetéseiket, amit a III. számú egyesített szakértői véleményükben a szakértők megerősítettek, továbbá előadták azt is, hogy a tanácsadói jelentés I. dokumentum tartalmazza a kapcsolatfelvétel adatlapokat dátummal ellátva.

A II. számú egyesített szakértői vélemény szerint a vállalati kapcsolatfelvétel során 1.063 vállalat esetében interaktív kapcsolat alakult ki, ezekben az esetekben a tanácsadók felmérték az adott cég foglalkoztatási helyzetét, feltárták az ismert és látens igényeket, ismertették az ... szolgáltatási portfólióját és bemutatták a jelen projekt szolgáltatási portfólióját. Az ismeretek átadásának módját (e-learning tananyag, konferenciák, tréner, tanácsadó központ, e-konferenciák, interaktív portál) cégek megválaszthatták. A feltárásban résztvevő cégek a projekt időtartama alatt tetszőleges mértékben vehetik igénybe a támogató szolgáltatásokat: ..., rendezvényeken részvétel, konzultáció a kapcsolattartójukkal. Megállapították, hogy január végéig 1.680 vállalattal történt kapcsolatfelvétel. A tanácsadói jelentés dokumentumok az összes kapcsolatfelvételt részletesen rögzítik. Ezek, valamint a tanácsadói jelentések tartalmát összefoglaló „szervezetek-adatok-kumulált” excel tábla alapján megállapítható volt, hogy a kapcsolatfelvétel során milyen interakció történt a felek között.

A III. számú egyesített szakértői véleményben megerősítették a szakértők, hogy vizsgálták a tanácsadói jelentések tartalmát, azokat szerződésszerűnek találták, de nem írtak egyesével jelentést a közel 1.700 dokumentumról. Megerősítették azt is, hogy elsősorban a tényleges felperesi teljesítéseket elemezték. A szakvéleményben konkrétan megjelölték azt a pdf dokumentumot, amelyet ténylegesen vizsgáltak.

Mindez azt jelenti, hogy nem hiányos az igazságügyi szakértői vélemény ebből a szempontból sem,

mert mind a 12., mind a 13. feladatcsoportnál a tényleges felperesi teljesítést vizsgálták a szakértői véleményben megjelölt dokumentumok alapján.

A 12. és 13. feladatcsoportnál nem volt időelőtti teljesítés, figyelemmel a jogerős részítéletben foglaltakra, továbbá a III. számú egyesített szakértői véleményben foglaltakra, amely szerint „alperes állítása félrevezető, hiszen „a jelen projektszolgáltatási portfólióját” a szerződés értelmében és értelemszerűen azon szolgáltatásokat (szolgáltatási portfólió) tartalmazza, amelyeket a „jelen projekt” (szerződésben rögzített tevékenységek halmaza) keretében az érdeklődő a projektbe ingyenesen bekapcsolódó cégek igénybe vehettek (képzések, oktatások, rendezvények, kommunikáció, kiadványok stb.). Mindezek magától értetődően nemcsak december közepétől voltak elérhetőek, hanem már a projekt elejétől fogva. A vállalati kapcsolatfelvétel célja értelemszerűen és a szerződés szerint is az volt, hogy a cégekkel kapcsolat alakuljon ki, míg a projekt elején megismerhessék az egész projekt számukra nyújtott szolgáltatási portfólióját. A vállalkozási szerződéssel ellentétben az alperesi kijelentés, hogy „az új szolgáltatási modell nem volt kész” és december 10-e után lehet csak figyelembe venni a teljesítéseket.”

A Fővárosi Ítélet táblája álláspontja szerint a szakértők a 12. és 13. terméknel a tényleges teljesítést vizsgálták. A II. számú egyesített szakértői véleményben szerepel, hogy a felperes 1.702 darab tanácsadói jelentést készített, amelyből 4 darab 2010. március 31-ét követően készült, a 12. termék teljesítésének határideje 2010. március 31-e volt, ezért ezt a 4 darab tanácsadói jelentést nem vették figyelembe, csak az 1.698 darab tanácsadói jelentést vizsgálták. Teljesítésként 1.400 szervezettelt történő kapcsolatfelvételt rögzítettek, a tényleges teljesítés ezt jóval meghaladta, a szakértők erre tekintettel állapították azt meg, hogy a felperesek a szerződésben szereplő mutatókat túlteljesítették, figyelemmel arra, hogy a vállalkozási szerződés 3. számú mellékletében előírt 350 interaktív kapcsolatfelvétel helyett 1.063 kapcsolatfelvétel történt, azaz a tényleges teljesítéseket elemezték.

A 13. számú termék esetében 30 nagyvállalat foglalkoztatási helyzetét kellett feltérképezni, ehhez képest a felperesek 31 vállalatot vontak be a teljesítésbe és ezek részletes auditját készítették el, az auditban szereplő vállalatoknál foglalkoztatottak száma 2010-ben kb. 70.000 fő volt. Az egyesített szakértői véleményben felsorolt vállalatnál szűrőpróbaszerűen végzett vizsgálatok eredményét rögzítették, amely szerint a szóban forgó teljesítések a felsorolt vállalatoknál valóban megtörténtek, és az elkészült audit dokumentumok tartalmukban, terjedelmükben az alkalmazott módszertan tekintetében megfelelően részletesnek és szakszerűnek minősíthetők.

A III. számú egyesített szakértői véleményben a szakértők kifejtették, hogy valóban szűrőpróbaszerűen végeztek személyes ellenőrzéseket. A kiválasztott cégeknél teljes körű dokumentáció vizsgálatot végeztek és interjúkat készítettek. A vállalkozások kiválasztása statisztikai fogalomtárban és módszertanban ismertén véletlenszerű volt. A statisztikai módszertan elismeri és alkalmazza a mintavételezés eljárását, kidolgozta a mintavétel szabályait és az eredményt szignifikánsan elismeri. Valamennyi anyag egyenkénti átvizsgálásának időigényét az alperes valószínűleg nem gondolta végig. Egyetlen vizsgált cégnél sem találtak a megállapításukkal, a teljesítéssel ellentétes momentumot, így még az ún. statisztikai hibaszázalék fogalmának használatára sem volt szükség. A vizsgálataik alapján állapították meg a szerződésszerűséget, amelyet a korábbi személyes látogatások is megerősítettek.

Mindez azt támasztja alá, hogy a szakértők a felperesek tényleges teljesítését vizsgálták a szakvéleményük elkészítésekor.

A 13. termék teljesítését részletes audittal kellett igazolniuk a felpereseknek.

A II. számú egyesített szakértői véleményben a szakértők a 11. és 12. oldalon felsorolták azt a 31

vállalatot, ahol részletes audit és kérdőív került kitöltésre, és rögzítették, hogy vállalatonként 1 darab részletes audit készült és minimum 20-30, de sok esetben több mint 200 kérdőív alkalmazásával.

A 12., 13. és 14. oldalon ezeket az auditokat elemezték, bemutatták azok tartalmát és abból vonták le a következtetéseket. Ezen kívül a 2012. február 6-án kelt egyesített szakértői véleményben is több oldalon elemezték az auditokat.

A fentiek azt támasztják alá, hogy a szakértők a 13. termék tekintetében is vizsgálták a felperesek teljesítésének tényleges mértékét.

Mindezekre tekintettel a Fővárosi Ítélet tábla az igazságügyi szakértői véleménnyel kapcsolatos alperesi fellebbezésben részletezett tartalmi kifogásokat alaptalannak találta.

A Fővárosi Ítélet tábla osztotta a felperesek ellenkérelmében foglaltakat azzal kapcsolatban, hogy az egyesített szakértői vélemény és azok kiegészítései alapján a szakértői vélemények nem hiányosak, nem megalapozatlanok, nem tartalmazznak téves megállapításokat, önmagukkal és a tényekkel nem állnak ellentmondásban. Az egyesített szakértői véleményekben a szakértők a bíróság által feltett kérdésekre részletesen válaszoltak, miután vizsgálták a felperesek szerződés szerinti teljesítését.

Nem követett el az elsőfokú bíróság eljárási szabálysértést, amikor az alperes más szakértő kirendelésére vonatkozó bizonyítási indítványát elutasította, mert a Pp. 182. §-ának (3) bekezdésében foglalt feltételek nem álltak fenn. Az elsőfokú bíróság az egyesített szakvélemény és azok kiegészítései, továbbá a tárgyaláson történt többszöri meghallgatásuk alapján helyesen jutott arra a következtetésre, hogy azok nem hiányosak, nem tartalmazznak téves és megalapozatlan megállapításokat.

A felperesek a szerződés megszűnéséig terjedő időre vállalkozási díj igényt érvényesítettek, ezt meghaladóan a Ptk. 318. § (1) bekezdésére, 339. § (1) bekezdésére és 355. § (4) bekezdésére hivatkozással szerződésszegésből eredő kártérítés jogcímén elmaradt vagyoni előny megfizetésére kérték kötelezni az alperest, a szerződés tényleges megszűnésétől - 2010. június 23-tól - a vállalkozási szerződésben rögzített - 2010. december 31-ig - befejezési határidőig. A felperesek által érvényesített igény csak akkor lehet alapos, ha az alperes szerződésszegést követett el és a felperesek e miatt várható haszontól estek el. Ez a kár csak olyan lehet, amely a jövőben biztosan gyarapította volna a felperesek vagyont és attól a károkozás miatt estek el.

A fent részletesen kifejtettek szerint azonban az alperes szerződésszegést nem követett el a 2010. június 23-tól kezdődő időszakban, mert az azonnali hatályú felmondás alaptalanságára tekintettel a szerződés a rendes felmondás szabályai szerint szűnt meg. Az elmaradt haszon körében kizárólag a felmondási idő tartamának van jelentősége, azaz a felperesek elmaradt haszon iránti igénye a 90 napos felmondási időre korlátozódik, erre az időszakra azonban a felperesek a teljes vállalkozási díjat megkapták, ezért erre az időszakra semmilyen kár nem keletkezett.

A felek akarata is erre irányult, mert a vállalkozási szerződés 42. pontjában azt rögzítették, hogy a megrendelő - indokolás nélkül - 90 napos felmondási idővel felmondással megszüntetheti a szerződést, ebben az esetben a megrendelő köteles a szerződés megszűnéséig teljesített feladatokért járó arányos vállalkozási díjat a teljesítés időbeli ütemezésének megfelelően megfizetni. A vállalkozó, megrendelő e pont szerinti felmondása esetén további díjazásra, költségtérítésre vagy más jogcímen alapuló követelésre (pl. kártérítés, kártalanítás stb.) nem jogosult.

Erre tekintettel szükségtelen a felperesek kárenyhítési kötelezettségének a vizsgálata, és az elsőfokú bíróság érdemben helyesen utasította el a felperesek elmaradt haszon iránti igényét.

A felpereseknek a jogi képviselőjükkel 2014. március 3-án kötött ügyvédi munkadíj megállapodása szerint 35.000.000 forint + áfa összeget határoztak meg az elsőfokú eljárásra, figyelemmel az 1.237.181.000 forint és késedelmi kamatai pertárgyértékre.

Az IM rendelet 2. § (1) bekezdésének a) pontja szerint a fél pernyertessége esetére igényelheti, hogy részére a bíróság az ügyvéd munkadíjának és készkiadásainak címén kötelezze a pervesztes felet a fél és a képviselője között létrejött ügyvédi megbízási szerződésben kikötött megbízási díj megfizetésére.

A 2. § (2) bekezdés szerint az (1) bekezdés alapján megállapított munkadíj összegét a bíróság indokolt esetben mérsékelheti, ha az nem áll arányban a pertárgy értékével, vagy a ténylegesen elvégzett ügyvédi tevékenységgel. A bíróság döntését indokolni köteles.

Az elsőfokú bíróság az ügyvédi munkadíj meghatározásakor a felpereseknek a jogi képviselővel kötött megbízási szerződésben szereplő megbízási díjat vette alapul, azonban tévesen az IM rendelet 3. § (2) bekezdésére hivatkozott, amely akkor alkalmazható, ha a fél és az ügyvéd között nincs az ügy ellátására vonatkozó díjmegállapodás.

Egyetértett a Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletének az ügyvédi munkadíj mérséklésével kapcsolatos azon álláspontjával, hogy a perben eldöntendő kérdés elsődlegesen szakkérdés volt, ezért a szükséges jogi tevékenység mértéke nem indokolta a megbízási szerződésben kikötött díjat, figyelemmel arra is, hogy a felperesi jogi képviselő hat felperest képviselt, a nyilatkozatait mind a hat fél nevében együtt tette meg.

Mindezekre tekintettel a felperesi kereset pertárgyértéke után az elsőfokú bíróság helyesen mérsékelte a megbízási díjban kikötött ügyvédi munkadíj összegét 18.549.940 forintra az IM rendelet 2. § (2) bekezdése alapján. A megállapított ügyvédi munkadíjból az elsőfokú bíróság a pernyertesség és pervesztesség arányaira tekintettel helyesen határozta meg a felperesi jogi képviselőt megillető ügyvédi munkadíj összegét, amelynek során figyelemmel volt arra is, hogy az alperesi viszontkereset vonatkozásában a felperesek pernyertesek lettek.

A fentiekre tekintettel a Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét a Pp. 253. § (2) bekezdése alapján - kiegészített és módosított indokolással - helybenhagyta.

Egyik peres fél fellebbezése sem vezetett eredményre, ezért a Fővárosi Ítéltábla a 837.044.000 forint alperesi, és a 244.939.423 forint felperesi fellebbezett pertárgyértékre tekintettel a Pp. 239. §-a alapján alkalmazandó Pp. 81. § (1) bekezdése alapján a másodfokú eljárásra az ügyvédi megbízási szerződésben kikötött 10.000.000 forint + áfa összegű ügyvédi munkadíjat az IM rendelet 2. § (2) bekezdése alapján 4.000.000 forint + áfa összegre mérsékelte, mert ez áll arányban a ténylegesen kifejtett ügyvédi munkával.

Az alperest az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény 5. § (3) bekezdése alapján személyes illetékmentesség illeti meg, ezért a 6/1986. (VI.26.) IM rendeletre és fellebbezésének eredménytelenségére tekintettel le nem rótt fellebbezési illetéket az állam viseli.

Budapest, 2015. december 10.

Dr. Koday Zsuzsanna s.k.

a tanács elnöke

Dr. Kurucz Zsuzsánna s.k.
előadó bíró

. Pusztai Anita s.k.
bíró

A kiadmány hitelül:

bíróági tisztviselő